

Vate

Kovara Kulturî

Dewreyê diyine, hûmare: 7 (27)

Payîz 2006

Serredaktor

Malmîsanij

Wayîr û Mudirê Karê Nuştayan o Berpirsiyar

(Sabibi ve Sorumlu Yazışleri Müdürü)

Deniz Gündüz

Redaksiyon

J. Îhsan Espar,
Malmîsanij, Mehmet Uzun

Têkilîya Almanya

Munzur Çem
Faks: +49 - 30 - 611 33 19

Seba aboneyîye (Almanya de)

Vate

Postfach: 30 21 07

10 752 Berlin/Almanya

Têkilîya Hollanda

Şukrî Atîk

Poelenburg 30

30 85 KT

Rotterdam/HOLLAND

Têkilîya Swêdi

Eksätträvägen, 186

S-127 61 Skärholmen/SWEDEN

E-mail: espar@bredband.net

Têkilîya Norveçî

M. Darrêz

Munkegt. 2

0656 OSLO /NORVEÇ

Şertê aboneyîye

Welat	serrêk	6 aşmî
Tirkîya:	16 YTL	8 YTL
Almanya:	20 Euro	10 Euro
Swêd:	250 SEK	125 SEK
Welatê bîni:	40 Euro	20 Euro

Vayî: 3 YTL/5 Euro

Îlan

Rîpelêk: 60 YTL/100 Euro

Nêmrîpel: 30 YTL/50 Euro

Çarêgrîpel: 15 YTL/25 Euro

Çap/Baskî: Berdan Matbaacılık

Adres:

Vate

Katip Mustafa Çelebi Mah.

Tel Sok. No: 18, Kat: 3

Beyoğlu/İSTANBUL

Tel: (0212) 244 94 14

e-mail: butkan@mynet.com

Üç aylık süreli yaygın dergi

Berpirsiyarîya ber nuştayî ya nuşttoxî/nuştuxe bi xo ya.

TEDEYÎ

Wendoxan rê	3
J. Îhsan Espar , Konferansê Kirmanckî û Hewramkî	4
Wayîrê Weşanxaneyê Dozî : “Ma Vanîme... Ma Îna rê mîras Verdîme”	10
Newzat Gedîk , Lawo Lawo Hemdî!	27
Deniz Gunduz : “Eke Îmkanî Bibîyêne . . .”	29
W. K. Merdimîn , Remayeyê Hela Teng	36
Weşanxaneyê Bîrî ra	37
Sîyamend Mîrvanî , Sîmserkîs Deway Min a	48
Roşan Lezgîn , Anton Çexovê Ma û	49
Huseyîn Burke , Luyî û Her	55
Mehmûd Nêsite , Werêameyîşê Marê Qolî	58
Ercan Sariçiçek , Vaje	61
Akman Gedîk , Astoreyê Daye Rûyê Asmênî de Nêmêndo	62
Yekta H. Okçu , Tembêlî û Passîfî Çiyê Holî Nîyê	65
Seyîdxan Kurij , Rençber Ezîz	72
Heydo Keçanic , Bibo Zê Verî	80
Hebûn Okçu , Nêzanayîşê Asnawe	82
Newzat Valêrî , Xwi Zûneyîş	84
Serdar Roşan , Hikayetêke Şêx Sedî	85
Deniz Gunduz , Omid Esto, Hêvî Esta	88
M. Mîrzani , Hal	89
Deniz Gunduz , Edebîyatê Ma Vile Dano	90
Îrfan Kaya , Rîpelê Fiqrayan	92
Wendoxan ra	94

WENDOXAN RÊ

Wendoxê delalî,

Çapbîyayîşê na hûmara ma ra ver, Grûba Xebate ya Vateyî, Kurdistanê Başûrî de beşdarê konferansêkê tarîxî, Konferansê Kirmanckî (Zazakî) û Hewramkî (Gorankî) bîye. Na hûmare de nê konferansî ser o agahdarî estê.

Weşanxaneyê Vateyî emser amnan û payîzî çendna kitabê neweyî vetî. Sey **Omid Esto** yê Huseyîn Karakaşî û **Kirmancca/Zazaca Dil Dersleri** yê Deniz Gunduzî. No weşanxane, bi kitabanê xo yê neweyan zîwan û kulturê ma rê xizmeto muhîm keno.

Ma çend hûmaranê bînan de zî nuşt ke ma ehemîyetêk xususî danê wendox û nuştoxanê hepsîyan. Heta ke îmkanê ma dest danê ma înan rê kovar û kitabanê xo şawenî (rusnenî). Hepisxaneyan ra zî ma rê nuşte û mektubê ke ser o damxaya “görülmüştür”î esta yenê. No demeyêk o ke hepisxaneyan ra ma rê mektub û faksê tirkî yenê. Sey yê nînan:

Ehmed Osman (Entab), Huseyîn Karakaş (Kocaelî), Îsmâil Olmez (Entab), Murad Canşad (Edîrne), Orhan Bîngol (Kocaelî), Refîq Sunkur (Kocaelî), Serdar Guzelçay (Elbîstan), Seyîthan Akdenîz (Sêrt), Sînan Sutpak (Elbîstan).

Îdarekerdoxê hepisxaneyanê kolonyalîstan nêverdanê ke hepsîyê kurdî mektuban û nuşteyanê xo yê kurdkîyan bişawî teber. Na neheqî û teda dewlete zî “demokrasi”yê aye û sanika “demokratik cumhuriyet”î musnena!

Wendox û nuştoxê ma, kovare ma de kêmîbîyayîşê rexneyan (krî-tîkan) ra gerre (şikayet) kenî. Ma nê rexneyanê înan qebul kenî. Raste vanî, bê rexne edebîyat û îlm aver nêşino. Ma hêvî kenî ke no ware de zî tayê gamî bêrîn eştene.

Weşî û şayî de bimanîn.

Vate

KONFERANSÊ KIRMANCKÎ Û HEWRAMKÎ

J. Îhsan ESPAR

Kombîyayîşê 13. yê Grûba Xebate ya Vateyî de qerar amebi girewtiş ke eke îmkan bibo, kombîyayîşê 14. Kurdîstanê Başûrî de bibo. Fikrê “Konferansê Kirmanckî (Zazakî) û Hewramkî (Gorankî)”, demeyo ke Grûbe babeta kombîyayîşî wezîrê kulturî yê Kurdîstanê Başûrî reyra qisey kerde vejîya meydan. No konferans hîna vêşî pêşniyaza wezîrê kulturî bi. Verê qerar o bi ke konferans aşma nîsane 2006 de bibo labelê

dima 20-21ê aşma teşrîna 2006 de, Hewlêr de, salona Komeleya Nuştoxanê Kurdîstanî de bi.

Grûba Xebate ya Vateyî ra, Ewropa ra, nê kesî beşdarê konferansî bîy: Aydin Bîngol (Almanya), Haydar Otlu (Swêd), Huseyn Kulu (Almanya), J. Îhsan Espar (Swêd), Lerzan Jandîl (Almanya), M. Malmîsanij (Swêd), Mehmet Selîm Uzun (Swêd), Mehmet Taş (Swêd), Munzur Çem (Almanya), Seyîdxan Kurij (Almanya), Wisif Kaymak (Fransa). Nê çar kesî zî Kurdîstanê Bakurî ra beşdar bîy: Ehmedê Dirihî, Mehmûd Nêşite, Roşan Lezgîn, Serdar Bedirxan.

Verê ke konferans dest pêbiko Grûba Xebate ya Vateyî, Hewlêr û Silêmanî de tayê dezgeyê sîyasî û kulturî zîyaret kerdî. 15ê aşma teşrîne de, Hewlêr de Korî Zanyarî Kurdîstanî ame zîyaretkerdiş. Sereka Korî Zanyarî Kurdîstanî, Kurdîstan Mukrîyanî derheqê dezgehê xo de agahdarî day Grûbe û hêvî kerd ke konferans serkewte bo. Dima, Grûbe Parlamentoyê Kurdîstanî de cagirewtoxê serekê parlamentoyî Kemal

Grûba Xebate ya Vateyî abîdeya Helebçe ver de (Helebçe)

Kerkukî zîyaret kerd û hem kar û xebata xo ser o hem zî sebebê ameyîşê xo yê Kurdîstanî ser o agahdarî day ey. Kemal Kerkukî zî bi kilmîye derheqê rewşa sîyasî ya Kurdîstanî de fikrê xo vatî. Ey bi taybetî meseleyê Kerkukî de qerardarîya Hukmatê Mintiqaya Kurdîstanî eşkere kerde. Goreyê Kemal Kerkukî, eke meseleyê Kerkukî -seke ser o ameyo pêkerdiş- goreyê maddeya 140. ya qanûnê bingeyî yê Îraqî, heta peynîya serra 2007î hal nêbo, qanûnê bingeyî yê Îraqî yo ewroyin bêhukm maneno. Xora eke qanûnê bingeyî bêhukm bibo, hem têkiliyê Kurdîstanî û Îraqî têreyra nêmanenê hem zî Îraq se dewlete orte ra wedarîyêno.

A roje Komeleya Nuştoyanê Kurdîstanî zî amey zîyaretkerdiş û derheqê Grûba Xebate ya Vateyî de agahdarî amey dayîş. Têkilîyanê lehçeyanê zîwanê kurdkî ser o û rewşa kurmanckîya Kurdîstanê Başûrî ser o ame qiseykerdiş. Grûbe ra çend kesan, Hewlêr de, yew mektebo ke tena seba gedeyanê (domananê) şehîdanê Kurdîstanî ameyo teksîskerdiş zîyaret kerd. Nê kesan, seba ke form û muhtewaya perwerdeyê Kurdîstanî ser o bibî wayirê fikrêk, telebeyan, mamostayan û îdarekerdoxanê mektebî reyra sohbet kerd.

17ê aşma teşrîne de Grûbe, Koye, Dokan û Silêmanî ser ra şîye Helebçe. Helebçe de, Dayîreyê Wezaretê Kulturî de, çend nuştoyanê

hewramîyan û endamanê Grûbe yewbînan nas kerd. Dima, Grûbe şîye abîdeya şehîdanê Helebçe ser. Merasîmê yadkerdişî û hurmetkerdişê şehîdan ra pey Grûbe nahîyeya Xurmale ser ra hetanî Bîyare şîy. Bîyare,

Wezîrê Kulturî Felekeddîn Kakeyî (vernî de, destê rasî ra kesê dîyine),
Hêro Îbrahîm Ehmed Xanime, Xecê Xanime û
Grûba Xebate ya Vateyî konferans de (Hewlêr)

mintiqaya Hewramanê Kurdîstanê Başûrî de, di merkezanê Hewramanî ra yew a û nêzdî 500 keyeyî esta. Grûbe yew deme Bîyare de vinderte û şarî de qîsey kerd. Şan de Grûbe agêray Silêmanî û Motelî Beheştî Şarî de mende. Uca de Xecê Xanime (Hatîce Yaşar) Grûbe zîyaret kerde.

Grûba Xebate ya Vateyî, 18ê aşma teşrîne de Kitabxaneyê Pêroyî yê Silêmanî zîyaret kerd. Nê kitabxaneyî bi tertîb û nîzamê xo gelek bala zîyaretkerdoxan ante.

Emnî Sûr ê Silêmanî, îşkencexaneyê beesîyan ê gonîweran bi. Hukmatê Kurdîstanî nika na bîna kerda muzeyêk. Xebata restorasyonî hema dewam kena labelê Grûbe demeyêko derg û dila nê îşkencexaneyî mîyan ra gêray. Wezîfedaranê nê muzeyê balkêşî, metodanê îşkenceyî û sistêmê zulmê Emnî Sûrî ser o gelek agahdarî day.

Grûbe, Silêmanî de televîzyonê Kurd-Satî zî zîyaret kerd. Tîya de, berpîrsîyara nê televîzyonî Hêro Îbrahîm Ehmed Xanime (cinîya serekkomarê Îraqî Celal Telabanî), seba bixeyrameyîşî amey grûbe dîye

û eleqedar bîye. Gêrayîşê studyoyanê televîzyonî ra pey, şan de, Grûbe ver bi Hewlêr ray mende.

Hewlêr de, Grûba Xebate ya Vateyî, hem hetê mesûlanê PDK-Bakur û hem zî PSK ra amey zîyaretkerdiş. Nê her di partîyanê Kurdîstanê Bakurî, cîya-cîya Grûbe dawetê şamî kerde û xebata aye rê piştîdayîşê xo beyan kerd.

Konferansê Kirmanckî û Hewramkî, 20ê aşma teşrîna 2006, saete 10.00 de, Hewlêr de, salona Komeleya Nuştoxanê Kurdîstanî de dest pêkerd. Destpêkerdişê konferansî de, wezîrê kulturî Felekeddîn Kakeyî, Hêro Îbrahîm Ehmed, walîyê Hewlêrî Newzad Hadî, Xecê Xanime, Kurdîstanê Başûrî û Bakurî ra gelek nuştox, rojnamenuştox (gazeteci), kesê sîyasî û wezîfedarê televîzyon û radyoyan amade bîy. Konferansî bi qiseykerdişê birêz Felekeddîn Kakeyî dest bi xebata xo kerd. Kakeyî qisekerdişê xo de da zanayîş ke reya verîn a paytextê Kurdîstanê azadî

Emnî Sûr (Silêmanî de, îşkencexaneyê beesîyanê Îraqî)

de konferansêko inasarên (winasî) virazîyêno û hêvî kerd ke no bibo destpêkêk baş. Ey, behsê ehemîyetê xebata ke lehçeyanê kurdkî ser o bena kerd û lehçeya hewramkî ser o vindert. Qiseykerdoxo dîyin Grûba Xebate ya Vateyî ra Munzur Çem bi. Çemî, qiseykerdişê xo de bi kilmîye

hetê tarîxî, cografi, dînî û ziwani ra kirmancî (zazayî) day şinasnayîş. Ey ra pey Mihemed Emîn Hewramanî qisey kerd û tarîxê ziwani, têkiliya ziwani û bawerîyan ser o vindert.

Cagirewtoxê serekwezîrê Hukmatê Kurdîstanî Umer Fettahî, Grûba Xebate ya Vateyî, Hêro Îbrahîm Ehmed û wezîrê rewşenbîrî Felekeddîn Kakeyî bînaya serekwezîrîye de dawetê perojîye (taştî) kerdî. Werdî ra ver Umer Fettahî qisey kerd û va ke o gelek qîymet dano xebatanê inasarênan, nê konferansî no ware de sey gamêka muhîme vînen, coka

Grûba Xebate ya Vateyî, Hêro Îbrahîm Ehmed Xanime, Xecê Xanime, Mudirê Kurd-Satî û Wezaretê Kulturî ra di embazê hewramî berê bînaya Kurd-Satî ver de (Silêmanî)

zî bi zerrîweşîye piştîya na xebate gêno.

Perojîye dima Malmîsaniyê edebîyatê kirmancî ser o qisey kerd. O, verê ke dest bi babeta xo biko, xebata ilmî de objektîfîya cigêrayoxan ser o vindert. Va ganî cigêrayoxî meseleyanê zerrîwaştîşî û rastîye yewbînan ra ciya bikê. Dima behsê nuştîşê kirmancî û kitabane kirmancî kerd. Kalîte û babetanê nê kitabane ser o fikrê xo va. Ey dima Dr. Enwer Qadir Mihemed lîrîka gorankî ser o vindert.

21ê aşme de M. Selîm Uzunî xebata standardkerdişê kirmancî ser o qisey kerd. O, verê, muhtewaya standardkerdişê ziwani ser o vindert; dima behsê karê Grûba Xebate ya Vateyî ya seba standardkerdişê

kirmanckî kerd.

Eynî roje Cemal Bêdarî babeta “hewramkî de nêr û makîye” ser o qisey kerd.

Mi persa alfabeya kurdkî ya bi herfanê latînkî ser o qisey kerd û bi kilmîye alfabeya bi herfanê latînkî daye şinasnayış. Ez ehemîyetê alfabeya fonetîkî ser o vinderta û mi da zanayîş ke alfabeya kurdkî ya bi herfanê latînkî ewro gureyê kurdan vîna labelê rastnuştiş de problemî estê. Peynî de, Hekîm Mela Salihî tayê çekuyê kirmanckî-sorankî-hewramkî muqayese kerdî.

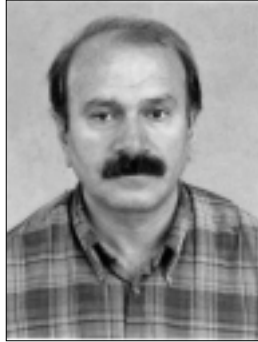
Medyaya Kurdîstanê Başûrî zaf ca da nê konferansî. Televîzyon û rojnameyan, di rojî gelek behsê konferansî, lehçeyanê hewramkî û kirmanckî kerd. Wezîrê kulturî Felekeddîn Kakeyî, di rojî vernî ra heta peynî konferans de amade bi û beşdarê munaqêşeyan bi. No helwêstê ey hetê beşdaranê konferansî ra zaf ame teqdîrkerdiş. Nê konferansî de kurdanê hewramîyan û kirmancan yewbînan dîy û nas kerd. Qiseykerdoxê her di lehçeyan, derheqê yewbînan de bîy wayîrê agahdarî. Heme beşdarê konferansî hemfîkr bîy ke nê xebatî ganî dewam bikê.

Wezîrê Kulturî Felekeddîn Kakeyî (destî çepî ra, pay ra kesê yewine), Xecê Xanime, Hêro Îbrahîm Ehmed Xanime (pay ra orte de), cagirewtoxê serekwezîrê Hukmatê Kurdîstanî Umer Fettah (destê rastî ra, pay ra rêza verêne de kesê dîyine) û Grûba Xebate ya Vateyî bînaya Serekwezîriye ver de (Hewlêr)

Wayîrê Weşanxaneyê Dozî Alîriza Vural:

**“MA VANÎME... MA ÎNA RÊ MÎRAS VERDÎME,
RAYE BIMUSNÎME DÎNA.”**

Alîriza Vural

Weşanxaneyê Dozî serrra 1990 de Îstanbul de abi. Nê weşanxaneyî heta serrra 2006î, 38 kitabê kurdî û gelek kitabê tirkî yê derheqê kurdan de neşr kerdî. Wayîrê nê weşanxaneyî verê Ehmed Zekî Okçuoglu bi, nê serranê peyênan Alîriza Vural o. Mi 01.02.2006 de Alîriza Vuralî de roportaj kerd. Şima cêr ra nê roportajî wanenî.

Malmîsanij

-Ti key maya xo ra bîyî?

-Ez 1953 de, dewanê Gimgimî ra Bada de maya xo ra bîyo.

-Wendişê to çi yo?

-Mi Îstanbul Unîversîtesî de, Îqtîsad Fakultesî de wend.

-To key dest bi karê weşanxaneyî kerd?

-1990 de.

-To karê nê weşanxaneyî ra ver çi kar kerdinî?

-Ez nê karî ra ver çar-ponc serrî jû firma îxracatî de xebetîyo. Aye ra

ver ez profesyonel devrîmcî bîyo.

-*To çend serrî şorişgêriye, yanî dewrîmcîyiye kerde?*

-Nêzdî vîst serre. Yanî serranê hewtay ra hetanî neway.

-*Ti qet hepisxane de mendî?*

-Hîrê serrî. Heştay (1980) ra heta heştay û hîrê (1983).

-*Çica de?*

-Ez Îstanbul de kewto ci, Ulus ra jî vejîyo. Ulus qeza Zonguldaxî (Zonguldak) ya, ma îja (uca) ra tahlîye kerdîme.

-*Ti kamcîn dewa ra dekewtî hepisxane?*

-Dewa (dawa) troçkîstîye bîye, yanî dewa Îşçi Cephesî.

-*Weşanxaneyê Dozî key abi?*

-1990 de.

-*Yeno vîrê to wexto ke şima no weşanxane akerd, şima hetê resmîyetî û formalîteyan ra se kerd, şima ra çi waşt?*

-Resmî çîye nêwazenê. Ê ma resmî şîrket o. To şîrket kena ya (akena), ewraqê şîrketî çî bî, îna wazenê. Nufus cuzdan suretî, îqametgah senedî.

-*Emnîyet ra zî çîyê wazenî?*

-A çax emnîyet ra çîyê nêwaştêne. Wexto ke to kovare veja emnîyet ra wazenê.

-*Resmîyet de wayîrê weşanxaneyî kam o?*

-A çax Ehmed Zekî Okçuoglu bî, na hîrê serrî yo ez o.

-*Kitabanê kurdkîyan ê Weşanxaneyê Dozî ra, êyê ke ameyê qedexekerdiş (yasaxkerdiş) yan zî pêserkerdiş (toplattılmış) estê?*

-Kitabanê ma yê kurdkîyan ra di kitabî yasax kerdî:

“Danezana Gerdûnî ya Mafên Mirov” û “Li Kurdistanê û Rojhilata Navîn Çekên Kîmyayî-Bîyolojîkî û Atomî” (1992).

-Derheqê nê kitabî de qerarê mehkumîyetî dayo?

-Nê, qerarê mehkumîyetî çin o. Derheqê nînan de dewa nêkerdibî ya. Kitabî top kerdibî, dewa nêkerdibî ya.

-Baş o, wexto ke dewa anêbo (nêbo ya) nê kitabî se benî?

-Ma defêna (reyna) nê kitabî kerdî vila. Ama bêqanûn bî, qanûnî nêbî.

-Mavajî kitabêk se rîpel bibo, mesrefê çapa ey çend beno?

-Heqê matbaa û kaxite teqrîben 600-700 YTL beno.

-Şima bi xo kaxite herînenî (erînenî) yan çapxane herînenî?

-Kaxite ma bi xo herînenîme. Eke mordem biwazo matbaa jî herînenî ama ê ma, ma bi xo herînenîme. Wexto ke mordem bi xo biherîno deha erzan mal beno.

-Kitabanê ke şima neşr kenî, şima înan ra danî nuştoxî?

-Ma danîme.

-Şima nuştoxî de bazar kenî? Şima çend kitabî dayî ey / aye?

-Nê, ma hata nika bazar nêkerdo. Vurîno; sed, di sed, çiqê ke waşt ma danîme ci.

-Nuştox şima ra çiyê nêwazeno? Merdim esto wişk bazar keno, şima raştê nuştoxê winasî nêamey?

-Nê.

-Şima her kitabî ra nêzdî çend teneyî (hebî) çap kenî?

-Teqrîben hezar.

-*Nînan ra çend teneyî bi peran yenî rotene?*

-Her kitabî ra sed-sed û poncas teneyî ancax ênê rotiş. Kitabo ke zaf bêro rotene di sed teneyî êno rotene. Kitabê zey “Dilbilgisi”, “Kolay Kürtçe” hîna zaf ênê rotene.

Ma kitabanê kurdkî hîna erzan roşenîme ke bêrê wendiş. Mesela fiyatê kitabê tirkî ke des paxnotî bibo, kitabê kurdkî çar-ponc paxnotî fiyat nanîme piro ke mîlet biwanone ama oncîya jî nêrê rotene.

-*Rotiş ra teber zî şima kitaban belaş vila kenî? Mavajî se protokol filan?*

-Protokol danîme, belaş danîme. Texmînen sed-sed û poncas heban jî ma hinî (winî) danîme.

-*Şima ser ra heqê posteyî zî danî?*

-Nê, ma heqê posteyî nêdanîme, ma dest ra danîme. Dernega rê ruşnenîme. Cezaevî ra zaf wazenê, ma îna rê ruşnenîme. Her roj ponc-şeş peyayî (merdimî) ênê buroyê ma, ma zîyaret kenê; ma kitab danîme ci, tenê (tayê) pera danê tenê jî nêdanê.

-*Hîna (deha) zaf kamcîn hepîsxane ra kitaban wazenî?*

-Kulîne (hemîne) ra, her hepîsxane ra jî wazenê.

-*Şima înan ra peran gênî?*

-Nê, ma îna ra nêcênîme (nêgênî).

-*Heqê posteyî vay o?*

-Nê. Ama hepîsxaneyî zêde yê, aye ra zaf beno giran. Mesela jû hepîsxane bibo giran nîyo ama hepîsxaneyî zaf ê, aye ra beno giran.

-*Şima seba rotişî kitaban şawenî (ruşnenî) teber, yanî teberê Tirkîya?*

-Ma çend dolimî (donimî) Almanya rê, Fransa rê, Îsveçî rê ruşnay ama pereyê ci nîyamê?

-*Şima kamî rê şawitî? Înan waştî yan şima xovero şawitî?*

-Ma derneganê kurda rê ruşnay. Dîna (înan) jî waştî, ma jî ruşnay.

-*Qey peranê şima nêdanî? Se vanî?*

-Peygoş kenê. Mesela par Îsveç ra kurdan sipariş da ma, ma ci rê teqwîmê kurdkî viraşt û ruşna, perê ma nêruşnay. Dîna waştibî, ma ruşna, heqê neqlîyaya ma jî nêda.

-*Şima Îsveç ra kamî rê şawit?*

-Ma Komela Ciniya rê ruşnay, Federasyonî rê ruşnay. Siparişê xo da ma, ma jî teqwîmê dîna viraşt. Perê ma nêruşnay. Ma va, ma qayît kerd (ewnîyay) ke ci ra çiyê nêvejîya ma jî fek ci ra verda ra (verada).

Verde (verê) Tirkîya de vila kerdene zore bîye, ma hevalanê xo rê ruşnêne; vila kerdêne, îna jî perê nêruşnêne. Nika Tirkîya de ma kitabçiya rê ruşnenîme, ma danîme “daxitim”. Ma êndî nêruşnenîme teber.

-*Şima 1990 ra nat nê karî kenî. Verê, mavajî serranê 1990 de, wexto ke şima kitabê kurdkî şawitînî teber, postexane de problem vejîyaynî?*

-Postexane de, goreyê memurî vurîyêne. Memur bî ke vatêne “No kurdkî yo, ez nêruşneno”, memur jî bî ke goş nêkotêne ci, ruşnêne.

-*Nika senîn o?*

-Nika qayîtê ci nêkenê (nêewnênî), goş nêdanê ci; çî ruşnena biruşne, şono.

-*Kitabê ke şima bê xebera wayîrê heqê telîfî neşr kerdê estê?*

-Nê, ma çiyê henên nêkenîme. Kitabo ke weşanxaneyanê kurdan neşr kerdo ma ê kitabî jî neşr nêkenîme.

-*Sewbîna weşanxaneyî estê ke neşr kenî? Ti pêhesîyayî?*

-Tey (tayê) estê. Ez pêhesîyayo.

-*Ti nê karê înan senî vînenî?*

-Ez rind nêvînenî. Dizdîye senên a, a jî henên a.

-*Şima qet heqê telîfî dayo kesî?*

-Nê, pere olaraq ma heqê telîfî nêdo kesî. Ama kitab olaraq danîme.

-*Ê nêwazenî yan şima nêdanî?*

-Ne îna waştî ne jî ma do.

-*Çirê şima nêdanî? Normal de ganî weşanxane heqê telîfî nêdo?*

-Ey durumê ma jî rind nîyo. Kitabî nîyênê rotiş, mesrefê xo nêvejenê. Xora nîyetê ma ma vanîme însan bi kurdkî biwanone, bimusone. Ma jî fedakarî kenîme nuştoxî jî fedakarî kenê.

-*Gelo kitabanê ke şima danî nuştoxan, benî roşenî?*

-Nê, ez texmîn nêkeno. Danê hevalanê xo, nas û dostanê xo. Peyayê ke bi kurdkî nivîsnenê, sevtanê (seba) pera ra nênivîsnenê; aşiqê kulturê xo yê, coka nivîsnenê.

-*Kitabanê şima yê kurdkîyan ra çend teneyî çarnaye (tercume) yê û kamcîn zîwan ra ameyê çarnayîş (tercumerkerdiş)?*

-Ponc-şeş tene yê. Tirkî, îngilizkî û franskî ra tercume bîyê.

-*Baş o, kesanê ke nê kitabî çarnayî, şima heqê çarnayîşî dayo înan.*

-Nê, îna jî pere nêgureto. Belaş tercume kerdê.

-*Labelê na keda înan a, emegê înan o.*

-Tabî, ma jî zanîme emeg o. Ma nêşkinîme pera bidîme, ma sadece kitab danîme ci.

-*Kesê ke karê çarnayîşê kurdkî kenî, tena nê karî kenî yan karêko bîn zî kenî?*

-Karo bîn kenê. Tercumanîye zî ver ra kenê, sevtanê xizmetê kulturî kenê.

-Şima kitabanê xo senî danî naskerdiş?

-Mesela ma dolim-dolim, yanî şop-şop îlan danîme gazeteyan; sey Radikal, Milliyet, Hürriyetî. Ma ge-gane îlanê jû kitabê xo ge-gane jî lîsta kitabanê xo danîme. Verde (verê) nê gazeteyan îlanê kurdkî nêguretêne. Mesela naye ra ponc serrî ver nêguretêne. Nika îlanê kurdkî jî vejînê.

-Nê ke to behs kerd rojnameyê tirkan bî. Şima îlan danî rojnameyanê kurdan jî?

-Nika îlan bi peran o, butçeya ma jî kemî ya; kamcî yayino ke zêde êno wendene, ma îlan danîme dîna. Rojnameyê hetê PKK îlanê ma nêcênê.

-Şima qet ceribna?

-Ma zaf cerebna feqet nêcênê.

-Mesela kamcîn rojname?

-Mesela Özgür Gündem. Mi îlanê teqwîmê kurdkî da, nêguret!

-Se va? Nêva sebeb çi yo?

-Va “yayın kurulu uygun görmedi”.

-Yanî rojnameyanê tirkan zî îlanê şima qebul kerd, yê kurdan qebul nêkerd?

-Heya (e), qebul nêkerd. Hetta ê ke sempatîzanê dîna yan jî mordemê dîna yê, nêverdanê ê ne kitabanê ma biwanê ne jî biroşê.

-Sebeb?

-Ez nêzano, dîna ra pers bike. Sebebê dîna nêzano.

-Bê xebera şima, cayanê bînan de, mesela rojname yan zî televîzyon

de qet kesî kitabê şîma day naskerdîş?

-Nê, feqet dolimê televîzyonê tirkan programê Batmanî dêne, programê zonî, yanî “anadilde eğitim”î dêne, a çax çend kitabê ma verê dîna (înan) de bî. Qapaxê ci musnêne ama behs nêkerdêne.

-Ti endamê Türk Yayıncılar Birliği yî?

-Nê. Wexto ke ihtîyacîya ma pê bîye ma rê wayîr nêvejîyê, ez jî endam nêbiyo.

-Ez zana ke problemê weşangêrîya kurdkî zaf î. Goreyê fikrê to, hîrê problemê tewr (en) muhîmî çi yê?

-Problemê vilakerdene esto. Mesela ma kitabana danîme “daxitim”, daxitimê tirkan o, ê kurda nîyo. Daxitimê tirkan jî kitabana ruşneno çend caya, defêna aşmê pey de top keno ano, vano nîyamê rotene. Ser o nêvindeno yanî.

Problemê mawo bîn, ma vanîme xwezila (werrekna) perê ma bibîyêne ma heqê nuştoxa bidêne. Ma wazenîme heqê telîfî bidîme.

Ma wazenîme hezar nê, hîrê-çar hezarî neşr bikîme. Nê kulî problem ê.

-Şîma no weşanxane senî akerd? Hetê maddî ra şîma zehmetî nêdî?

-Ma xerclixê xo top kerd, weşanxane hinî kerd ya. Xeylî wext, nêzdîyê des serra jî kek Ehmed [Ehmet Zekî Okçuoglu] şîyêne nas û dosta ra perê guretêne ardêne, karê weşanxaneyî hinî dewam kerdêne. Hinî nêbiyêne nêşîyêne.

-Kesanê ke şîma rê hetê maddî ra yardım kerdêne zaf bîy?

-Peyayê-di peyayî bîy, zêde çin bîy.

-Eke pereyê to bibîyêne, sey berpirsîyarê nê weşanxaneyî to waştêne se bikî?

-Eke îmkânê ma bibîyêne, mesela ma kovara kurdkî ya edebîyat û kulturî vetêne. Ma kitabê domana û kitabê dersa bi kurdkî vetêne. Ma ferhengêde girs -ê lehçeyan pêro têmîya de- vetêne. Ma gazeta kurdkî

vetêne.

-To çirê no karê weşanxaneyî weçîna, no kar tercîh kerd?

-Nika verde jî, wexto ke ez Kawa de bîyo...

-Hela vînde, meselaya to derg a! Ti Kawa de zî xebitîyayî?

-Ez verê DDKDcî bîyo, aye ra tepîya bîyo Kawacî, aye ra tepîya jî bîyo troçkîst.

-Ti heta key DDKD de xebitîyayî?

-Serre nêna mi vîrî. Wexto ke Ehmed [Ehmet Zekî Okçuoglu] û Mahmudînan [Mahmut Çıkman] jûbîn ra abirîyay, a çax bî. Ez a çax leyê Ehmedî de mendo. Ma bî Kawacî.

Bado mi qayît kerd sosyal emperyalîzm filan... Nêbî. Kitabê Troçkî kewtî mi dest, mi wendî; ez tesîrê îna de mendo, bîyo troçkîst. Ama ez oncîya kurd bîyo, ewk (neha, emin) nêbîyo.

-Mesele sîyasetî kar ra abî, karê weşanxaneyî.

-Ha kar! Hevalêde mi bî, îxracatçî bî. Ez çend serrî şîyo leyê dey. Mi qayît kerd, mi rê weş nîyamêne. Miletê ma bindest bî, bêwayîr bî; leyê dê (ey) de zerê mi rehet nêbî. Uca pere zaf-zaf bî; ez uca de nika belkî bibî îxracatçî, bibî zengîn. Xora hevalê mi bî îxracatçî, bî zengîn. Ama zerê mi uca rehet nêbî, ez tatmîn nêbîyo. Coka ez ûca nêmendo. Mi no kar tercîh kerd. Çunke ma vanîme zonê ma vîndî nêbone, geleneg û gorenegê ma vîndî nêbêne; ma bav û kalê xo bizanîme, wayîr vejîme. Ê ke ma ra tepîya ênê, ma îna rê mîras verdîme, raye bimusnîme dîna.

-Merdîm şîno (şîkîno) vajo seba welatperwerîye ra yo yan seba ke ti kitabî ra û nê karî ra hes kenî, nê karî ra tam gêni ti nê karî kenî?

-Ez karê kitabî ra hes keno ama ey ra ver, esas sevtanê welatperwerîye ra yo.

-Weşanxaneyê şîma qet beşdarê (katılma) fuaranê kitaban beno?

-Ma beşdar benîme. Mesela ma çend serrî şîme "TÜYAP". Çend serrî îmkanê ma yê maddî çin bî, ma nêşîme; çünke nêzdiyê 2500 YTL pera wazenî. No di-hîrê serrî yo ma oncîya şonîme. Hetanî ewro ma şeş-hewt dolimî kewtîme ci (dekewtî).

Ma emser kewtîme Fuara Grup Medya. Na fuare Îstanbul-Tophane de bî. Feqet ma êndî nêşonîme.

Nêdabî naskerdene, kes nîyame. Zerar bî yanî. Seba na fuare jî ma 2000 YTL dê, zerar bî.

-Baş o, Kurdistan de ge-ge fuarê belediyeyan benî. Şîma şonî?

-Beledîya Dîyarbekirî fuar virazena ama ma dawet nêkenê. Ca nêdanê ma.

-Çira?

-Ez nêzano çira. Yayinevîyê ke şonê fuare, îna rê jî şertê xo estê, vanê şîma gere kîtabanê Weşanxaneyê Dozî meroşê.

-Ê vanî "Ma terefdarê demokrasî û ekolojî yê". Gelo zerarê Dozî demokrasî û ekolojî rê esto ke nêverdanî?

-Nê, çî zerarê ma esto! Mi ci ra eynî nîya va: "Şîma vanê 'bin kûltür bir arada yaşasın'; Doz jî jû kultur o, wa o jî bêro". Va "Nê, ma şîma nêwazenîme". Par ma no mesele kerd xebere, medya rê ruşna.

Xora veng a nêdanê, ê kitabevî yan jî yayinevîyê ke kitabanê Dozî berê, îna jî nêverdanê. Ci ra vanê "Kitabanê dozî mîyarêne". Hetta par mehkemelîk jî bî. Dîyarbekir de kitabevîyê bî -ez nika namê ey mevajîne, zerar vînenê-, Beledîye wayîrê dê da mehkeme. Bahane jî Doz bî, suçlama çiyode bîn bî. Vatê vergîyê xo nêdo. Ma waşt nê meseleyî ser o hîna zaf vindîme feqet wayîrê kitabevî va "Namê mi mevajêne", ma jî nêva.

-Ti vanî seba ke kitabê şîma vila kerdî gerreyê ey kerd?

-Tabî. Xora ci ra vanê, o jî vano “Ez defêna bi ê kitabana nêno”, aye ra tepîya dewa ra fek veradanê.

-No keso ke ti behs kenî, kitabana roşeno?

-Kitabana roşeno, kitabçî yo.

-Çirê bi taybetî kitabana şima nêwazenî?

-Ez texmîn keno kitabê ma û kovara Serbestî nînê hesabê înan, aye ra wo. Ti zanî, ma kovara Serbestî vejenîme. Tesîrê kitabê Necdet Buldanî, yanî PKK’de Kadın Olmak; kitabê Hasan Yıldızî, yanî Muhatapsız Savaş Muhatapsız Barış û kitabê Selîmî jî esto.

-Selîm Çürükkaya?

-Heya, kitabê ey, Apo’nun Ayetleri.

-La seba nê kitabana wendoxan ra çî tewir reaksiyonî amey?

-Kesê ke PKKlî yê hers benê ama wendoxê bînî vanê “Şima rind kerdo neşr kerdê, wa millet biwano bizano nê çik ê, çinayî rê xizmete kenê”.

-Nê kitabî zaf roşîyayî?

-Ma kitabana Necdet Buldanî û Selîm Çürükkayayî her jûyî ra hîrê hezarî çap kerdî. Her di jî hema-hema ke biqedîyê. Ma kitabana tirkîyan ê bînan di hezarî çap kenîme, ma nê hîrê hezarî çap kerdî. Ma nêzdî ra dolima dîyine jî çap kenîme.

-Sey çapa verên î yan tede çîyê neweyî estê?

-Kitabê Selîm Çürükkayayî de tey (tayê) çîyê neweyî estê.

-Weşanxaneyanê kurdan ra weşanxaneyo ke wayîrê çapxaneyî bibo esto?

-Nê, çin o.

-Şima kitabana xo qet danî kitabxaneyan?

-Nê, ma nêruşnenîme. Matbaa bi xo basin polîsî rê ruşnena, basin polîsî jî ez texmîn keno des heban ruşneno kitabxane.

-Kamcîn kitabxane?

-Kitabxaneyanê tirka.

-Ti nêzanî kamcîn î?

-Ez nêzano.

-Gelo ti zanî, kitabxaneyanê Tirkîya de qet kitabê kurdkî estê?

-Hetanî ewro mi nêdîyê.

-Ez zana, tayê kitabê kurdkî Millî Kutuphane de estê. Tayê kitabê Weşanxaneyê Dozî zî uca estê.

-Estê? Xora des hebî şonê basin savcisî, îja ra jî şonê Millî Kutuphane.

-Şima bi xo qet nêceribna, şima kitabê xo nêday kitabxaneyan?

-Nika ma panc-şeş serrî naye ra raver muracaat kerd. Mi lîste vete, mi muracaatê nêzdî vîst kitabxaneya kerd, mi mudiranê kitabxaneyan rê mektube ruşnê. Hem Kurdîstan hem jî şehîranê girsanê Tirkîya rê. Mesela kitabxaneyê Dîyarbekir, Îstanbul, Îzmîr, Adana, Muğla rê. Îl Halk Kütüphanesi rê, Îstanbul de Ataturk Kutuphanesi rê. Mi va kamcî kitabê ma vejîya ez şima rê biruşnîne, aye ra tepîya ez fatura biruşnîne, peranê ma biruşnêne. Qet kesî ra cewab jî nîyame.

-Baş o, wexto ke şima kitabanê kurdkî neşr kenî, krîterê şima çi yê? Yanî şima çi tewir kitaban weçînenî? Şima rê nînan ra kamcîn hîna muhîm î: Zafroşîyayîş, waştîşê (telebê) wendoxan, fikrê welatperwerî, kalîteyê zîwan û edebiyatî?

-Ma wazenîme kitabê kurdkî yê ke ma neşr kenîme xizmetê zon û kulturê kurdkî bikêne. Ma bi xo uzman nîme, çîyo ke ma rê muhîm o, ma vanîme wa zonê kitabî rind bone (bibo) û fikrê welatperwerî tey bibone.

-*Merdîmê ke zîwanê kurdkî weş zanî û weçînayîşê kitabên de şîma rê yardîm kenî, estê?*

-Di hevalê ma estê kurmanckî weş zanê.

-*Hevale şîma bi xo yê yan teber ra yê?*

-Nê, hevalê ma yê. Wexto ke ma nêşikînê, teber ra jî hevalî estê, ma danîme dîna.

-*Eke teber ra bibî, şîma ucret danî yan se dost şîma rê yardîm kenî.*

-Se dost yardîm kenê. Na pîyasa ma kurdan de ucret çin o!

-*Weşanxaneyê şîma de kam qerarê neşrkerdiş yan zî neşrnêkerdişê kitabên kurdkî dano? Ti danî?*

-Ê hevalê mayê ke kurdkî zanenê, kitabî wanenê, ser o fikrê xo vanê, ma gore dê (ey) pîya qerar danîme.

-*Kesê ke wazenî şîma kitabên înan ê kurdkî neşr bikî, zaf estê?*

-Seba neşrkerdişî ma rê zaf dosyayî ênê ama kalîteyê zafêrê înan rind nîyo. Mesela zaf “şîrî” ênê. Nika birîyayî, verde belkî her roj dosyayî amêne. Verde hepîsxaneyan ra jî zaf amêne, nika zaf nêne.

-*Wexto ke şîma neşr nêkenî, reaksiyonê înan senî beno?*

-Tayê miradînê (heridînê), telefon kenê.

-*Qapaxanê kitabên şîma kam virazeno?*

-Ma bi xo virazenîme.

-*Karê rastkerdişî (teshîhî) û mîzanpajî kam keno?*

-Ey jî ma kenîme. Karê teshîhî, hevalanê ma ra Mehmed Sanri û Koroxlu Karaaslan kenê. Tayê nuştoxî bi xo jî karê teshîhê kitabên xo kenê?

-*Kitabê şîma kam şaristanan de yenê rotiş?*

-Kitabê ma zaf şehîran rê şonê feqet kitabê kurdkî en zêde Dîyarbêkir,

Batman û Qiziltepe de ênê rotene. Şehîranê tirkan ra jî Îstanbul, Îzmîr, Anqara, Adana û Mersîn de. Nê şehîran de kitabrotoxî (kitabçî) kitabanê ma roşenî.

-*Kitabrotoxî şima ra se ra çend gêni?*

-Se ra poncas.

-*Şima kitabanê xo yew çapxane de danî çapkerdiş yan çapxaneyanê cîya-cîyayan de?*

-Jû çapxane de.

-*No çapxaneyê kurdan o?*

-Peyayê ke uca xebetîne hem kurd ê hem şoreşgêr ê feqet ez wayîrê çapxaneyî nas nêkeno.

-*Şima çira o çapxane weçînayo û çira kitabanê xo tim uca danî çapkerdiş?*

-Verde wexto ke ma ser a (o) basqî zêde bî, ê çapxaneyanê bînan cesaret nêkerdêne kitabanê ma çap bikêne. Nêtawrêne (nêewtanaynî). Nê mordemî dewamlî kitabê ma çap kerdê, aye ra ma êndî ewro jî uca danîme çapkerdene.

-*Yanî wayîrê ucayî tena menfeetê xo yê tîcarî nêfikirîyayêne?*

-Nê, tena mesela menfeetê tîcarî nêbî?

-*Makîneyê înan filan, kalîteyê çapkerdişî senîn o?*

-Xirab nîyo, rind o. Tabî deha rindî jî estê. Ê deha giran (vay) ê. Jû jî, zeke mi va, ma nas îme, dost îme. Roja tenge de ê leyê ma de biyê, ma jî nêwazenîme roja hîratîye de îna terk bîkîme, ca verdîme.

-*Katologê weşanxaneyê şima esto?*

-Nê, çin o.

-*Lîsteya kitabânê şima?*

-Esta.

-*Şima lîsteya xo qet vila kenî?*

-Ma vila kenîme. Ma ruşnenîme daxitima, ruşnenîme kitabevîya.

-*Vilakerdişê umûmî de, yanî “genel daxitim” de kitabê şima yenî vilakerdiş?*

-Genel daxitim de vila kenê ama zaf vila nêkenê, şenik (tay) vila kenê. Mavajîme kitabânê kurdkî ra sed tene, kitabânê tirkî ra hezar tene cênê (gênê) vila kenê. Vanê “Ma nêşikînîme kitabânê kurdkî vila bikîme”.

-*Ti vanî kitabê kurdkî nêroşiyênî yan vilakerdoxî, yanî “daxitimcî” seba şovenbîyayîşî ra nêwazenî vila bikî?*

-Ez texmîn keno nêroşînê, aye ra yo. Tabî ê tîcarî fikirînê.

-*Ê şima ra se ra çend gênî?*

-Ê jî se ra poncas cênê.

-*Weşanxaneyê şima de çend komputurî estê? Makînaya şima ya fotokopî, skayner estê?*

-Çar komputurê ma estê. Makînaya fotokopî çin a feqet skayner û faks estê.

-*Şima tîya (buroyê weşanxaneyî) de zî kitabân roşenî?*

-Zaf tay. Tek-tuk mordemî yenê îta kitab herînenê.

-*Şima bi wasiteyê Internetî kitabân roşenî?*

-Nê, ma hetanî nika nêrotê.

-*Keyepelê (web site) şima esto?*

-Çin o. Ma jû mordemî ra va ma rê viraze, hezar dolar waşt; ma hezar dolar peyda nêkerd.

-*To bi xo kitabo kurdkîyo verên çend serrîya xo de dî? Yeno vîrê to?*

-Wexto ke mi kitabê kurdkîyo verên dî ez qij bîyo. Mi a çax îlkokule (dibistane) de wendêne. Belkî ez des serre bîyo. O kitab kurmanckî bî û bi herfanê erebkî bî. Meleyê dewa xalanê mi bî, dewe de ma rê o kitab wend.

-*To va mele, qey şima elewî nîyê?*

-Pîyê mi elewî, maya mi sunî ya. Dewa xalanê mi de, meleyî ma rê o kitab wend, aye ra tepîya kitabo kurdkî yo ke mi dî kitabê Mem û Zîne bî. Mi no kitab unîversîte de dî.

-*Yeno vîrê to, to ser o senî tesîr kerd?*

-Nê, weş nêno vîrê mi.

-*To bi xo seba tersê dewlete ra qet kitabî veşnayî?*

-Mi nêveşnayî feqet min û birayê xo wextê cûntaya 12 Mart (Adare) 1971î de, ma dewe de zaf kitabî kerdî binê hardî. Ma di serrî aye ra tepîya şîme kerd ya (akerd) ke kulî poyîyê (helisîyayê).

-*Nika seba kitaban bandrol lazim o. Verê bandrol çin bi, key vejîya?*

-No şeş-hawt serrî yo bandrol esto.

-*Seba çî yo?*

-Seba ke kontrol bikerê, çapkerdişê korsanî yê kitaba onlemîş bikerê.

-*Ti vanî tesîrê ey beno?*

-Ez texmîn nêkeno, çunke kam şoro biwazo danê ci. Serê bandrolî des quruşa wazenê. Mavaşîme ez şono jû weşanxaneyî ra vano mi rê des hezarî bandrol bicê (bigîre), şîkînêre bicê; kontrol nêkenê yanî.

-*Kitabê kurdkîyê ke korsankî vejîyayî estê?*

-Ez texmîn nêkeno, çimkî taleb çin o. Kitabê ke zaf ênê rotene, korsanî ê kitaban vejenê.

-Mi çapa korsane ya kitabê Hesên Cemalî, Kürtler dî. Kitabê ke kurdan ser o, yanî derheqê kurdan de nusîyayî, ti qet pêhesîyayî ke înan ra korsankî çap bîyê?

-Ez texmîn keno kitabê Barzanî yo ke ma vet, korsanê dey jî vejîya. Çapa korsane ya Şerefnameyî -bi tirkî- vejîyabî.

-Verê, kitabê kurdkî qedexe bîy, nika qedexe nîyê.

-Nê, nika kes qarişê ci nêbeno.

-Çi wext ra pey no mesele wina bi?

-Nê serranê peyênan, ez texmîn keno deha zaf jî nê qanûnê Avrupa Bîrlîgî (Yewîya Ewropa) ra tepîya zêde qarişê kitabanê kurdkî nêbî. Aye ra ver jî deha zêde kitabê ke sîyasî bî, kurda ser a (o) bî, tarixê kurda ser a bî, ê top kerdêne; derheqê înan de dewamlî dewayî kerdêne ya, qedexe kerdêne feqet qarişê kitabanê kurdkî nêbîyêne.

-Ti vanî çira nê serranê peyênan qarişê kitabanê kurdkî nêbîyêne, sebebê xo çî yo?

-Wille ez nêzano, o sîyasetê dewlet o.

-Nika zî kitabanê tirkîyan ê ke derheqê kurdan de nusîyayî qedexe kenî?

-Nê, nika îna ser a jî nêvindenê.

-Baş o, keyeyê to awan bo. Çîyê ke mi waşt bipersa nê bîy, eke sewbîna çîyo ke ti biwazî vajî esto, vaje.

-Ez zaf sipas keno, çîyede bîn çin o.

LAWO LAWO HEMDÎ!

Newzat GEDÎK

Lawo, lawo!
Kilamê to
kilamê to gonî kenê zerê ma

Vengê to
beno vayê pukeleke
gujeno goşanê ma de
ca û cangirê ma beno hesretê
hardê Heqî ra vejînîme
wîîy pepo bavo!

Sebrê ma bî teng
bîna ma nêna.

Sewda to
xezalêde kovîye
fetilnenîme koyanê Şerefdîn û Bingolî ra.

Bêçikê to
bêçikê to yê ke ti pê nivisnena
benê tîra Heqî
ginenê ma ra
zerrîya ma qule kenê.

Ziwanê to
ti ke şîre wanena
beno xençerêde şeşver
ma keno hurdî-hurdî, lete-lete.

Germîya zerê to
ma hardê Heqî ra vejena
porê sereyê ma beno gij.

Lawo, lawo, Hemdî!
Yan ca verde merdimîya xo
yan kî xapê bide ma
xo pê bixeniqnîme
axur de
arra herî ser a.

Deniz Gunduz:

**EKE ÎMKANÎ BIBÎYÊNE, MI KLASÎKÊ EDEBÎYATÊ DINYA
DAYÊNE AÇARNAYENE Û BI KIRMANCKÎ NEŞR KERDÊNE**

Deniz Gunduz

Wayîrê Weşanxaneyê Vateyî Deniz Gunduz, serra 1976 de yew dewa Gimgimî (Vartoyî) de maya xo ra bîyo. Hîna (hema) Unîversîteya Anadolu ya Eskîşehîrî de beşa tarîxê hunerî (senetî) de waneno. Serra 2003 de Swêd de, Unîversîteya Upsala de yew termîn kurdkî zî wend. Weşanxaneyê Vateyî 2003 de abi û heta serra 2006î şîyês kitabê kirmanckî (zazakî) vetî. Mi 12.03.2006 de Denizî de roportajo cêrên kerd.

Malmîsanij

-Deniz, karê weşangêriye ra ver to çi kar kerdinî?

-Domanîya xo ra no het ez xebitîyo. Mi Kurdîstan de kaviranîye û paleyîye kerde. Tirkîya de zî mi karkerîya însaatî û sanayî kerde; yanî ez karanê cîya-cîyayan de gurîyo. Serra 1996 de mi dest pêkerd ez Weşanxaneyê Komalî de gurîyo. Mi nêzdiyê hîrê serrî temsîlkarîya Şûbeyê Îzmîrî yê Wêşanxaneyê Komalî kerde.

Wexto ke ez temsîlkar bîyo mi bi kirmanckî (zazakî) romanê “Kilama Pepûgî” nusna. Serra 2001 de mi dest bi xebata kovara Jîyana Rewşenî kerd. Ez yew serre na kovare de sey nuştoxê kirmanckî gurîyo.

-Seba akerdişê weşanxaneyî, hetê resmîyetî ra çi wazenî?

-Seba weşanxaneyî yew şirkete lazim a. Na şirkete anonîm, limited yan zî şexsî bena. Seba şirkete, merdim bi senedê îqametgahî û suretê nufusî muracatê Dayîreyê Bacî (Vergi Dairesi) keno û şirkete ronano. Ti wazenî bi nameyê na şirkete kamcîn karan bikî, ti danî zanayene. Şirketa ma şêna karê weşanî, vilakerdişî, çapkerdişî û reklamî biko. To ke şirkete ronaye, ti adresa şirketa xo nîşan danî. Yew memurê bacî (vergi) yeno cayê to tesbît keno û şirkete bena resmî. Badê, ti seba tayê prosesan benî endamê Odaya Ticaretî (Ticaret Odası).

Eke ti biwazî kovarêke vejî, sey wayîr û berpirsîyarî ganî ti bi seneda îqametgahî, suretê nufusî, dîploma (tewr kêmî ê lîse) û kaxita temîzî, muracatê qismê weşanî yê emnîyetî bikî. Qeydê ucayî ra pey ganî ti muracatê valîyê zî bikî.

Tirkîya de, çarçewaya qanûnanê Pêamayîşê Yewîya Ewropa (YE) de, Wezaretê Kulturî newewewe seba weşanxaneyan girewtîşê sertîfikaya weşangêriye wazeno. Labelê girewtîşê naye hîna mecburî nîyo.

-Kitabê şima yê ke qedexê (yasax) biyê yan zî arê biyê, estê?

-Ney.

-Her yew kitabê şima ra çend hebî çap biyê?

-Ma her kitabî ra hezar hebe çap kerda.

-Mavajî eke kitab 150 rîpel bibo, mesrefê çapkerdişî çiqas beno?

-Yew kitabo 150 rîpelin, ebadanê 13.5 X 19.5 cm de, bi 1.500 YTL çap beno. Labelê seba ke ma bi xo karanê mîzanpaj, grafîkê qapaxî û redaksiyonî kenîme bi 1000 YTL ra çap kenîme.

-Heqê çape (basım) weşanxane bi xo dano yan nuştoxî zî danî?

-Heqê çapkerdişê tayê kitaban ma bi xo dayo, yê tayê kitaban zî nuştoxî dayo.

-Her kitabê şima ra çend hebî roşîyênî?

-Teqrîben 150-200 kitab yeno rotene.

-Kitabê şima senîhawa (çitur) roşîyênî?

-Kitabê ma zafane (zafêrî) dest ra yenê rotene.

Dîyarbekir, Çewlîg, Xarpêt, Îstanbul, Anqara, Îzmîr de ma kitaban danîme kitabrotexan. Tayê cayan de zî kesê ke kirmanckî rê eleqedar ê, dest ra roşenê.

Ma tayê kitabanê xo danîme şîrketanê vilakerdişî. Yew wext ma kitabê xo bi sîstemê kotalogî serrarotişî zî rotê.

-Şîrketê vilakerdişî kitabanê şima hol vila kenî?

-Heta ewro ma tena kitabî dayê yew şîrketa vilakerdişî. Ma her kitabê xo ra vîst tene da na şîrkete û hesabê xo çar aşman ra pey vînenîme. Eke kitabî çar aşman ra pey bêrê rotene ma peranê xo gênişîme. Sed ra hîris şîrkete heqê xo gêna. Kitabê ke nîyamê rotene yan ma tepîya gênişîme yan zî înan ver a sewbîna kitaban gênişîme.

-Kitabê şima tewr zaf kamcîn şaristanan de roşîyênê?

-Çewlîg, Dîyarbekir û Îstanbul de.

-Şima buroyê weşanxaneyî de kitaban roşenî?

-Belê, teqrîben çar ra yewê (1/4) kitaban ma buroyê weşanxaneyî de roşenîme.

-Şima bêpere zî tayê kitaban vila kenî?

-Ya.

-Çend heban û şima danî kamî?

-Ma her kitabî ra 50-60 hebe bêpere vila kenîme. Zafêrîyê nînan ma şawenîme (rusnenîme) hepisxaneyan. Kesê ke pereyê xo çin ê û ma bawer îme ke wanenê, ma kitaban bêpere danîme înan

zî. Zafêrîyê nê embazan wendekar ê.

-*Şima çend hebî kitabên danî nuştoxê/nuştoxa kitabî?*

-Seba ke ma heta ewro heqê telîfî sey pereyî nêdayo nuştoyan, ma ver a ê heqî zafêrî kitabên danîme. Heta ewro ma goreyê waştîşê nuştoxî/nuştoxe, beyntarê 100 û 350 tene kitabên de kitabî dayê înan. Mavaşîme nuştox esto 100 tene waştê, nuştox esto 350 tene waştê; çend waştê ma dayê înan. Sîndorê ma 350 tene kitabî yê.

-*Şima seba rotişî qet kitabî şawitî Ewropa? Roşîyayî?*

-Ma reyê her kitabî ra 40 tene şawit (rusna) Almanya (kitabê ma yê ke heta 2005 neşr bîyê). Heta nika pereyê hîrê ra yewî (1/3) ameyî.

-*Welat de û Ewropa de ferqê vayaya (fîyatê) kitabênê şima bi?*

-Seba ke mesrefê posteyî yeno ser, kitabî Ewropa de bineyna vayî yenê rotene.

-*Şawitîşê kitabên de zehmetîyê burokratîk û resmî vejîyênî?*

-Ney, zahmetîya xo çin a. Ez bi xo rast nîyamo.

-*Gelo şima bi wasitaya Internetî kitabên roşenî?*

-Ney.

-*To bê xebera wayîrê heqê telîfî qet kitabî neşr kerdî?*

-Ney.

-*To qet seba dayene şinasayena kitabênê şima bi peran îlan dayo?*

-Ney.

-*Kitabênê şima kovar û rojnameyan de yan zî televîzyon de kes dano şinasayene?*

-Kitabanê ma ra Ferhengê Tirkî-Kirmanckî/Kirmanckî-Tirkî û Rastnuştişê Kirmanckî (Zazakî) kovara Tîroj de, Ferhengê Tirkî-Kirmanckî/Kirmanckî-Tirkî, Rastnuştişê Kirmanckî (Zazakî), Ferhengê Îdyomanê Kirmanckî, Hewnê Newroze, Estanikanê Sêwregi ra, Hîkayeyê Koyê Bîngolî zî kovara Uzun Yürüyüş de dayê naskerdene. Labelê kesî kitabê ma televîzyon de nêdayê naskerdene.

-*Ti endamê Türkiye Yayıncılar Birliği yi?*

-Ya.

-*Goreyê fikrê to, hîrê problemê tewr muhîmî yê weşangêriya kurdkî kamcîn î?*

-Hîrê problemê muhîmî nê yê: Nuştoxî zaf tay ê. Wendoxî zaf tay ê. Îmkanê ma yê maddî zaf tay ê.

-*Eke îmkanê maddî bibîyêne, to sey weşangêri waştêne çi bikî?*

-Eke îmkanî bibîyêne, mi klasîkê kurdkî (kurmanckî, sorankî, gorankî) dayêne açarnayene û bi kirmanckî neşr kerdêne. Mi klasîkê edebîyatê modern ê kurdan û ê dinya dayêne açarnayene û bi kirmanckî neşr kerdêne. Mi seba musayîşê kurdkî yew setê perwerdeyî dayêne viraştene. Yew ferhengê umûmî yê arêkerde yê kurdkî (Kürtçe derleme genel sözlük) neşr kerdêne. Mi seba vilakerdişê kitabane kurdkî yew şîrketa vilakerdişî akerdêne (kerdene ya). Mi yew çapxane akerdêne. Mi seba musnayîşê kurdkî bêpere kursî akerdêne.

-*Ti çirê karê weşangêri kenî?*

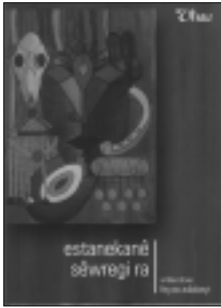
-Ez nê karî ra hes keno.

-*Internet de keyepelê (web site) weşanxaneyê şima esto?*

-Ney.

-*Şima beşdarê fuaranê kitabane benî?*

-Fuarê girdî yê ke bajarane sey Îstanbul û İzmir de benê, seba

beşdarbîyayîşê weşanxanî peran wazenê. Seba ke îmkanê ma çin ê, ma heta ewro beşdarê nê fuaran nêbîme. Tena par (2005) ma Kurdîstanê Başûrî de, Silêmanî de, beşdarê Fuara Festîvala Gelawêjî bîme.

-*Şima kitabane weşanxaneyê xo qet danî kitabxaneyan?*

-Ney, ma heta ewro nêdayê. Tena ma dayê Kitabxaneyê Beledîyaya Gimgimî.

-*Gelo çapxane kitabane şima Kitabxaneyê Milîyî (Milli Kütüphaneyê) rê şaweno?*

-Belê, çapxane her kitabê ma ra des heban gêno, Milli Kütüphaneyî rê şaweno.

-*Kam qapaxane kitabane şima virazeno? Şima seba qapaxan ucret danî?*

-Heta nika hîrê embazan qapaxê kitabane ma viraştê. Bê pere viraştê.

-*Kam mîzanpaj virazeno?*

-Ez bi xo virazeno.

-*Kam kitabane şima redakte keno?*

-Tayê kitabane ez redakte keno, tayêne zî nuştoxî bi xo kenê.

-*Kitabê şima heme yew çapxane de çap bîy yan çapxaneyanê cîya-cîyayan de?*

-Ma çapxaneyanê cîya-cîyayan de dayê çapkerdiş. Kamcîn çapxane erjan û bi kalîte çap biko ma kitabane uca çap kenîme.

-*Kaxita kitabane şima bi xo herînenî yan çapxane herînenî?*

-Heta ewro çapxaneyî bi xo herîneya.

-Çend komputurê şima estê?

-Di.

-Makînaya şima ya fotokopî û skayner estê?

-Ya, estê

-Kitabanê ke şima neşr kenî, şima goreyê çiyê weçînenî? Krîterê şima çi yê?

-Eke kitabo edebî bo, ma rê kalîteyê ey ê hunerî; eke kitabo îlmî bo, kalîteyê ey ê îlmî muhîm o. Bêguman hetê ziwani ra zî kalîteyê ey muhîm o.

Yewna çî zî esto. Seba ke kitabê kurdkî newe-newe yenê nuştene, merdim ganî rewşe û sewîyeya eseranê kurdkî bigîro çiman ver. Beno ke kalîteyê kitabanê kurdkî biney nizm bimano.

-Qerare neşrkerdişê kitaban kam dano.

-Ez dano.

-Keyeyê to awan bo. Ez sipas kena.

-Ê to zî. Ez zî sipas keno.

REMayeyê HELA TENG

W. K. MERDIMÎN

Vera zaliman
Bêdest û bê zîwan o.
Mîyanî zeîfan d' gefan şano
Ti vanî
de hey kam o.
Vaje, keyeawan!
Ti ganî
Ling erd ro şanî vera zaliman
Bibî hemderdê mezluman
Belê!
Camêrdo namedar
Ca ame serewîşk û rikdar
Ca ame zertenik û rehmwar
Vera zaliman serewîşk
Mîyanî mezluman de nefşşenik.
Sereyê xo ano war.
La,
Remayeyê hela teng
Ne sewtek, ne zî veng
Ne ardî û ariş
Ne zî arê û deng
Bê şarme û bê heya
Nêzana çira ciwîya?
Mîyanî namedaran de
Muhtacê yew çeng.

Hezîrane 2006

WEŞANXANEYÊ BÎRÎ RA

Weşanxaneyê Bîrî serra 2005î de Dîyarbekir de abi. Eynî serre di kitabê kurdî neşr kerdî. Barê nê weşanxaneyî Seîd Verroj û birayê ey Turgut Ersoyî ser o yo. Resmîyet de Turgut wayîr o.

Weşanxaneyê Bîrî ra ver Seîdî û çend embazanê xo Weşanxaneyê Warî îdare kerdinî. Resmîyet de wayîrê verênê nê weşanxaneyî Qember Soypak bi. Hûmara şeşina kovara Warî ra pey -heta hûmara desine- Rifat Ateş, hûmara desine û yewendesine de Seîd Verroj, dima zî Turgut Ersoy bi wayîrê nê weşanxaneyî. Weşanxaneyê Warî 1997 de abi, 2004 de padîya. No mabeyn de nê weşanxaneyî 15 kitabê kurdî neşr kerdî. Buroyê nê weşanxaneyî verê Îstanbul de bi, dima berd Dîyarbekir.

Seîd û Turgut nika Dîyarbekir de bi nameyê Bîrî kovarêk zî vejenî. Hem Bîr hem zî kovara Warî ya ke verê vetibî, bi kurdî-tirkî yê.

Mi 10.02.2006 de berpirsîyarê Weşanxaneyê Bîrî Seîd Verrojî de roportajo cêrên kerd. Turgut Ersoy ma het bi, ge-ge ey zî fikrê xo vatî. Cayê ke nameyê ey nusîyayo Turgut cewab dano, cewabê bînî cewabê Seîd Verrojî yê.

Malmîsanij

Seîd Verroj

Malmîsanij: Seîd, ti kure (kotî) û key maya xo ra bîyî?

Seîd Verroj: Ez serra 1966 di, dewa Hopi -ki girêdayî Pîranî ya- di

marda xo ra bîya.

-To çi wendo?

-Mi Egîtîm Fakultesî di qismê Kîmya xelas kerd.

-Karê weşangêrî (yayımcılık) ra ver to çi kar kerdinî?

-Nê karî ra ver mi mamosteyî kerdinê. Anka ez him mamostayî him zî karê weşangêrî kena.

Turgut Ersoy

-Turgut, ti?

Turgut Ersoy: Ez 1977 di marda xo ra bîya. Mi lîse xelas kerda. Enî gurî ra ver ez karanê bînan di, mavajî loqante di, karê mobîlya di xebitîyayo.

-Weşanxaneyê Warî 1997 di abi?

-Belê, serra 1997î di ma yew şîrketa lîmited bi nameyê “Kor”î akerdi û kovara Warî veti.

-Seba akerdişê resmî yê şîrkete çi waştêne?

-Ay (o) wext qabê (seba) şîrket û kovari, new-des hebî belgey waştinê. Mesela dîploma, cuzdanê nufusî, belgeyê îqametgahî, sabîqa belgesî, qerarê ortaxanê şîrketi. Hergû yewî ra şeş-hewt nusxeyî waştinê û hergû yew yew çay rî erşawitinê.

Ema 2003 di basin-yayin qanûnî (qanûnê çapemenî û weşanî) bi şeklo newe vejîya. Enî qanûnî ra pey gure rehet bi. Ti tena dîlekça danî Cumhuriyet Savcilixî, beyanname dekenî danî walîlix. Yanî gure asan bîyo.

-Şima çirê nameyê Weşanxaneyê Warî bedilna kerd Bîr?

-War di ez û qorrî (tayê) embazî pîya bî. Heta yew nuqta ame, xetimîya. Ay (ê) embazan va “War ê ma pîya wo, ma qebûl nêkenê ki ti bi nameyê Warî dewam biki”. Nê xetimîyayîşî ra pey ma War vindarna (edilna) -him kovare him zî weşanxane- û dest bi Bîrî kerd.

-Resmîyet di wayîrê weşanxaneyê Bîrî kam o, pratîk de karê weşanxaneyî kam keno?

-Resmîyet di Turgut tena yo. Pratîk di bar ma wir (her) diyini ser o yo.

-Kitabanê şima ra kitabo ke qedexe (yasax) bîyo, esto?

-Ney.

-Her yew kitabê şima ra çend hebî çap benî?

-Hinzar (hezar) hebi.

-Mavajî eke kitab se rîpel bibo, tena mesrefê çapkerdişî çend beno?

-Teqrîben 750-800 YTL beno.

-Her kitabê şima ra teqrîben çend hebî roşîyênî?

Turgut Ersoy: 200 hebi ancax bêrê rotiş.

-Şima bi xo roşenî yan şima danî kitabrotexan, yanî “kitapçî”yan?

-Ma him danê kitapçîyan him zî ma bi xo roşenê.

-Verê buroyê weşanxaneyê şima Îstanbul di bi. Şima key û çirê ard Dîyarbekir?

-Ma va ki her vaş kokdê xo ser o kuho beno. Bi ay (ê) mentiqî ma 2003 di ard Dîyarbekir.

-Şima kitabanê xo danî şirketanê vilakerdişî, yanî “daxitim şirketî”?

-Wexto ki ma Îstanbul di bî ma daynê feqet daxitim şirketî bê zerri kitabanê kurdkî gênê. Peranê kitaban erey (berey) danê. Ena gami ma kitabanê xo nêdanê înan.

-Nêgirewtişê înan semedê şovenî ra yo yan semedê çinbîyayîşê bazarê kitabanê kurdkî ra yo?

-Bazarê jînî (înan) çin o. Vanê “Yew kitabanê kurdkî nêrînenî”.

-Şima bêpere zî tayê kitaban vila kenî?

-Belê.

-Çend heban?

-Her kitabi ra kemî der (tewr kemî) ma pancas hebi se protokol bêpere danê. Enî kitaban ra teber, ma pancas kitabî zî Kurdistanê Başûrî rê, dezgehanê weyrayî (ucayî) rê erşawenê.

-Şima danî kamî?

-Ma danê dezgehan û qorrî şexsîyetan.

-Şima seba rotişî kitaban şawenî (ruşnenî) Ewropa?

-Ma verê kitabî erşawitî Îsveç, Almanya û Fransa feqet semedo ki pereyê ki ti (ci) ra amey heqê postî rê nêvetinê dima ma fek ti ra verada.

-Welat de û Ewropa de ferqê vayaya (fîyatê) kitabanê şima bi?

-Ey ferq bi tabî. Çunkî wexto ki to kitabî erşawitî Ewropa, mesrefê postî zî zaf beno.

-Heta ewro, şima qet heqê telîfî se pere dayo?

-Ney.

-Kitabê ki şima neşr kerdî, şima înan ra danî nuştoxê kitabî?

-Belê. Wexto ki teleb bibo ma danê. Heze (se) pere ma nişnê heqê telîfî bidê ema kitaban biwazê ma danê.

-Nuştox şima de bazar keno nê şima goreyê tesbîtê xo kitaban danî ey/ayê?

-Bazarey çin ya, ema nuştoxê ki biwazê ma danê.

-Şima çend hebî kitaban danî nuştoxî?

-Ma 100 hebi, 200 hebi danê.

-Kitabanê şima ra çend hebî ziwananê bînan ra ameyê tadayîş

(çarnayîş), yanî tercume yê. Şima heqê tadayoxî (tercumerkerdaxî) danî?

-Ma peran nêdanê feqet ma kitaban danê.

-Şima seba ke kitabanê xo bidî şinasnayîş qet îlan filan dayo?

-Ney.

-Rojname, kovar yan zî televîzyonan de kesî kitabanê şima ser o nuştî?

-Ney

-Şima ra kes endamê Tûrkiye Yayıncılar Birliğı yo?

-Ney.

-Çira? Şima nêwazenî yan sewbîna sebeb esto?

-Ma endambîyayîş di vêşî mana nêveynenê. Raştî der eger Kûrt Yayıncılar Birliğı (Yewîya Weşangêranê Kurdan) bibo, endambîyayîşê weyrayî ma rê mana jey (ey) esta.

-Goreyê fikrê to, hîrê problemê tewr (en) muhîmî yê weşangêrîya kurdî kamcîn î?

-Problemê yewini vilakerdiş o.

Ê didini, problemê rotişî yo. Kurdî nêşênê (niştê) biwanê, wendoxê kitabanê ma kemî yê; kitabê ma kemî yenê rotiş.

Problemê hîrini zî maddî yo. Ma enî kitaban bi fedakarîya şexsî vejenê.

-Vilakerdiş de problem çî yo?

-Qabê (seba) ki kitabê kurdî kemî roşênê, şîrketê vilakerdişî nêwazenê kitabanê kurdî vila bikê, xo bibetîlnê.

-Kitabê şima yê kurdî mesrefê xo vejenî?

-Ney.

-To vatbi îmkanê ma yê maddî çin î. Eke îmkanê şima yê maddî bibîyêne, şima sey weşangêrî waştêne se bikî?

-Ez weşangêrey ra hes kena. Perey mi bibînê mi waştinê yew buroyo baş, “donanimlî” weyna û kitabane kurdkiyan ê ki mi xo çima kerdî neşr bika. Mi waştinê pancas kitabane sorankî açarna kurmanckî ser.

Turgut Ersoy: Eke perey mi bibînê, mi waştinê kitabane edebîyan ê miletanê bînan tada kirmanckî (zazakî) û kurmanckî ser.

-Ti çirê nê karê weşangêrî kenî?

-Ma kurd î, mileta ma bindest a. Welatê ma Kurdistan îşxal bîyo. Degerê (erjê) ma heme ver bi vînbîyayîşî şonê. Hedefê ma, pawitişê enî degeran, newe ra zengînerdişê enî degeran û enîyan ser o nuştîş; çapkerdiş û vilakerdişê çîyanê nuşteyan, yanî raştta der pawitişê nîrx û degeranê netewî yo. Mi semedê enî hedefan weşangêrî tercîh kerdî. Cimaatî man (mîyan) di vilabîyayîşê fikrî di keda mi bibo ez pey (pê) rehet bena.

-Lehçeya to bi xo kirmanckî (zazakî) ya. Hem kovara şima, yanî Bîr hem zî kitabê ke weşanxaneyê şima vejeno çend îstîsnayan ra teber bi lehçeya kurmanckî yê. Ti çirê bi lehçeya xo kovare nêvejenî û kitabane kirmanckîyan neşr nêkenî, bi kurmanckî neşr kenî?

-Giraneya weşananê ma kurmanckî ser o ya la ne ki ma kirdkî (zaza) çap nêkenê. Di çî estî: Yew, ayê ki kirdkî binusî, nuştoxê kirdkî kemî yê. Eger nuştêy kirdkî ma rê bêrê ma şênê çap bikê. Ey didini, ez kurdan heze yew mileti weynena. Ez kirdkî, kurmanckî, sorankî heze gilane yew dari weynena. Ez yew ferq nêdekena beyntarê înan.

-Şima ferq nêdekenî beyntar labelê yewna çî esto. Lehçeya to bi xo kirmanckî/kirdkî ya. To zî va ke na lehçe kemî nusîyêna. Gelo bi kirmanckî nuştîş û averberdişê na lehçe lazim nîyo? Kirmanc ganî kede (emeg) nêdo kirmanckî? O het ra zî yew mesulîyetî çin a?

-Mesuletey esta. Ma kenê feqet weyra di mesela mesela famê sîyasî û felsefî ya. Ez kurdan heze yew mileti weynena, ferq nêdekena beyntarê kirdî, kurmancî, soranî. Kurdîstanê Bakurî di zafaneyê kurdan kurmanc

o. Beno ki çer (çar) ra hîrêyê jînî kurmanc bo. Wexto ki to yew weşan vet, ti wazenî xîtabê ena kîtle pêro bikî. Ti vajî nêvajî kurmanckî vêşî ya, hetê nuştişî ra zî gora kirdkî deha rehet a, deha aver şîya. Ay sebeb ra ma deha zaf ca danê kurmanckî.

-Internet de keyepelê (web site) şima esto?

-Ney.

-Weşanxaneyê şima qet beşdarê (katılma) fuaranê kitabın bi.

Turgut Ersoy: Ney. Mesela par [2005], wita (tîya) di, Fuara Beledîyaya Dîyarbekirî bî, ma beşdar nêbî. Ma muraceet kerd, va “Ma xeberî danê şima”. Xeberî day ma, va “Ma veynda [venga] weşanxaneyan nêdanê, ma veynda kitabçîyan (kitabevîyan) tena danê.” Kitabçîyan ra zî pêro nê, di-hîrê hebî kitabçîyê xişnî. Ma ra ena va, ma nêşî la ma ra dimi veynda weşanxaneyan dawo.

-Se nimûne kamcîn weşanxaneyî?

-Mesela Weşanxaneyê Aramî, Belkîyî. Esas, qabê ki ma kitabanê Weşaxaneyê Dozî vila kenê, nêwazenê ma şêrê. Raşte-raşt ma ra nêvanê ema ay kitabçîyê ki şîbî, jînî ra vatbi “Gerek şima kitabanê Dozî nêroşê”.

-Qey kitabanê Weşanxaneyê Dozî de çi esto ke hende înan ra eciz î?

-Weşanxaneyê Dozî, çend kitabî sey kitaba Selîm Çürökkayayî “Apo’nun Ayetleri”, ê Nejdet Buldanî “PKK’de Kadın Olmak” û ê Hasan Yıldızî “Muhatapsız Savaş Muhatapsız Barış” vetê. Ay sebeb ra beledîya ambargo weşananê Dozî ser na. Ma zî na mintîqa di kitabanê Dozî vila kenê û roşenê.

-Şima beşdarê sewbîna fuaran zî nêbî.

-Ney.

-Şima qet kitabê xo day kitabxaneyan?

-Ma bi xo raşte-raşt nêday ema her kitabi ra çapxane vîst hebi gêno.

-*Gelo ti zanî, kitabê şima qet kitabxaneyan de estê?*

-Mi bi xo nêdî ema qorrî embazê ki şî kutubxane, jînî dî.

-*Kure? Kamcîn kitabxane de?*

-Îstanbul di Millî Kutubxane di.

-*Millî Kutubxane Anqara de yo!*

-Mi bi xo nêdî, embazan ana va.

-*Kitabanê ke şima neşr kenî, şima goreyê çiyî vîjnenî (weçînenî)?
Krîterê şima çi yê?*

-Bala ma deha zaf ziwan, edebîyat û lêkolînanê kurdî ser o ya. Tercîhê ma enî yê. Ma mîyanê kitabi, yanî naveroka kitabi zî gênê xo çiman vera, abo gore (goreyê aye) qerar danê.

-*Qerarî ti bi xo danî, kam dano?*

-Ez dana.

-*Qapaxanê kitabanê şima kam virazeno?*

-Ez bi xo virazena.

-*Mîzanpajê kitaban?*

-Mîzanpajî zî ez virazena.

-*Rastkerdişî (teshîhî)?*

-Kitaban ez rast kena la kovare ez, Roşan Lezgîn û Remezan Alan ma pîya rast kenê.

-*Nuştoxê şima estê ke vanî “Şima ganî (gerek) kitabê mi, nuşteyê mi nêbedilnî; mi senî nušto ganî winî vejîyo”?*

-Hetanî ena gami ez tena yew ray raşt ameya. A roji yew embaz Silopî ra mi geyra, va “Şima gerek nêbedilnê, ez bi xo enawa (wina) raşt veynena, şima gerek qarmîş nêbî”. Mi va “Bê, ma veynê. Ma nêzanê to çi nušto. Ez nêveyna ez nêzana. Manaya fikrî di ti çîyo cîya vajî, çiman ser. Ema ti çîyo eletewş binûsî, ez qebul nêkena”.

-*Kitabê şima kamcîn şaristanan de yenî rotiş?*

-Kurdistan di Dîyarbekir, Elezîz, Batman, Wan, Mêrdîn, Mûş. Heto bîn di Mersîn, Îstanbul, Anqara, Edena.

-*Nê cayan de kitabroxî (kitabevi) kitabânê şima roşenî?*

-Belê.

-*Nê kitabroxî se ra çend şima ra gênî?*

-Se ra çewres.

-*Şirketê vilakerdişî (dağitım şirketleri) se ra çend gênî?*

-Ê se ra pancas gênê.

-*Kaxita kitabân şima bi xo erînenî yan çapxane erînenî?*

-Ma erînenê.

-*Katalogê kitabânê şima esto?*

-Ney, katalog çin o; listeya kitabânê ma esta, ma vila kenê.

-*Şima kitabê xo heme yew çapxane de day çapkerdiş yan çapxaneyanê cîya-cîyayan de.*

-Ma heta enka hîrê çapxaneyan di day çapkerdiş.

-*Çirê şima çapxane bedilna?*

-Ma hetê fiyatî ra, teqsîtî ra pênêkerd, a ra.

-*Nê heme hîrê çapxaneyî kure yê?*

-Îstanbul di.

-*Qey şima Dîyarbekir di nêdanê çapkerdiş?*

-Dîyarbekir di çapkerdiş vay o. Hema-hema ki di qatê çapxaneyanê Îstanbulî vay o.

-Çend komputurê şima estê?

-Yew tena ya.

-Makînaya şima ya fotokopî, skayner?

-Makînaya fotokopî çin a la skayner esto.

-Şima tîya (buroyê weşanxaneyî) de zî kitabên roşenî?

-Ra-ray, eger cay yew bêro biwazo.

-Nika seba kitabên bandrol wazenî. Ti vanî bi bandrol vernîya kitabên korsanan girîyêna?

-Tesîrê bandrolî yo musbet esto ema qabê ki kitabê korsanî zaf erjan ê, wendox rayna zî kitabên korsanan erînenê.

-To bi xo kitabo kurdkîyo verên çend serrîya xo de dî?

-Raya verêni, wexto ki mi sinifa yewina lîse di wendinê, 1981 di mi kitaba Kamran Alî Bedirxanî dî; gramerê jey. Mi Lîseyaya Dîyarbakir (Diyarbakır Lisesi) di wendinê. Mi ay gramer yew embazî hete dî. Eskerî darbe bîbî; ay wext kitabçîyan hete bîyayîşê kitabên kurdkî mumkun nêbi. To nêşênaynî yew pelê kurdkî, yew bandê kurdkî pîyase di weynî!

Mi a kitabi dî û Şivanê Kurd ê Erebê Şemoy di.

-Yeno vîrê to, to de senî tesîr kerd?

-Heze ez yew çîyo newe weyna! Mi heta ay wext bi kurdkî çîyo nuşte nêdibi.

-La to Turgut?

Turgut Ersoy: Key mi kitaba verêni dî nîna mi vîrî la yeno mi vîrî ki mi bandê Şivanî zaf goşdaritinê. Mi keye di kitabê kekê [Seîdî] dîbî.

-To qet tersê dewlete ver kitabî veşnay?

-Mi nêveşnay feqet mi zaf limitê (nimitî). Ay wext eger polisî kitabê kurdkî kê (kesî) di bitewîştênê kê berdinê. Mi vîrî yeno, yew embazê ma di yew bandê Şivanî tewşîya (tepîşîya), çewres roj siqîyonetîm di,

gozaltî di mend. Qabê yew bandî çewres roj! Ay sebeb ra, hetana ki ma dest a hameynê, na (yan) cawo ki ma telaş ronaynê na cawo ki ma îzimî ronaynê di ma kitabî limitênê. Kitabê kurdkî tena nê, kitabê tirkî yê ki kurdan ser o yê û kitabê fikrê çepî zî qedexe bî.

-Persê mi qedîyay. Sewbîna çîyo ke şima biwazî vajî esto?

-Ayê ki karê weşangêrîya kurdkî kenê zanê, neşrkerdişê kitabênê kurdkî bar o. Eyro (ewro) roj eno kar bi fedakarî beno çunkî kitabê kurdkî mesrefê xo nêvejenê.

-Keyeyê şima awan bo. Ez sipas kena.

-Ê to zî awan bo. Ma zî sipas kenê.

SÎMSERKÎS DEWAY MIN A

Siyamend MÎRVANÎ

Teyn xo daw' koy, ronîšta
Hezar ser vêt, nêwarîšta
Tim ra tim ti ha mi hîş t' a
Sîmserkîs deway min a.

Mûn lewûn d' ti yew dew a
Mûn rezî d' ti vilê mew a
Leyl-qedri d' astarê şew a
Sîmserkîs deway min a.

Hardî ti kenen', rûmen'
Awkay ti ya honik ra şimen'
Çend bêkesi ba, ti ra nêremen'
Sîmserkîs deway min a.

Key tu ra kot dîna zere
Dewij' xo ra nêken gerre
Tu ra cor berz o kerre
Sîmserkîs deway min a.

Pali ya beste bi yew nahîye
Vernî dewi d' hewt sey reye
Birîyey, mendî du sey keye
Sîmserkîs deway min a.

Zerey yê ra zaf komil resa
Şêx Umer, Sofi Temir, Sofi Musa
Yîn dima na rayer ol asa.

14 Adare 2005

ANTON ÇEXOVÊ MA Û ...

ANTON ÇEXOVÊ MA

Rîpelo ke hîkayeya ey tede weşanîyabî nawit û kovare day destê mamostayî, va:

-Mamosta, hela biewnî ez senî nusena?

Gama ke mamostayî hîkaye wendinî, ey heme bala xo day îfadeyê rîyê mamostayî ser la tu çiyê fam nêkerd.

Mamostayî hîkaye hetanî peynî wende. Hîkaye nêkerdinî panc pereyî la hêna zî mamostayî bi vengêko ciddî va:

-Biciwî! Eke to nêvatinî hîkayeya min a, mi vatinî qey ez yew hîkayeya Anton Çexovî wanena. Ez vana ti benî Anton Çexovê kurdan.

Nuştoxê tezeyî kovare binê çengê xo de pêt şidênay û wina xo ra bawerbîyaye xatir waşt, teber kewt şî.

A roje ra nat seke rasta zî o Anton Çexov bo, êdî bi o çim ewnîya xo ra.

Rojî, hewteyî, mengî û serrî tede şîy la se kerd-nêkerd nêşena hîkayeya dîyine binuso, qet kela ey ro nuştîşî nêwerîştinî. Rojêk, gama ke êdî ey bi xo zî nêzanaynî ke bîyo çend rey hîkayeya xo weneno, nişka ra şikîya zerrîya ey ke nêbo nezer bibo! Epey fikirîya. Peynî de xo bi xo va:

-Hîkayeya mi hende weş a ke ê bênamusî ez nezer kerda!

Roşan LEZGÎN

FAYDEYÊ KURSÊ ZIWANÊ KURDKÎ

Dewlete seba ke destûrê akerdîşê kursan ê kurdkî bido, ge va “Berî teng ê” ge va “Nêrdewana şewatî” çin a, ge va “Rengê dêsan weş nîyo” ge zî sewbîn çî kerdê mane.

Û ha ewro abenê ha do meştî abibê, axir Kursê Ziwanê Kurdkî abîy!

Labelê senî ke nê kursî bi hezar teşqele û qîr-qîr û hela-hela û şemate abîy, tam tersê ey çendêk dima ra zî hende bêveng, xo bi xo bêhes gêriyay.

Seke merdim xo rê hewnê bivîno!...

Înanê ke nê kursî akerdibîy û înanê ke derse daynê, derdê înan tena o bi ke wa kurdî wendiş û nuştişê kurdkî bimusê. Coka kursîyeran ra pere-mere nêwaştinê, çaya înan zî bêpere bî; la bê ê çend teqawitbîyeyayan û çendnayê ke êdî toleyê sereyê înan qalind bîyo, sewbîn kes nêame.

Û temambîyayîşê yew dewreyî ra dima, xora êdî kursî zî padîyayî.

Belê rast a ke kurs de zaf çî nêameynî musnayîş; alfabe, wendiş, nuştiş û tay xususîyetê bingeyênî yê ziwani ameynî musnayîş. Xora, na merhele de nê çî zî bes bîy.

Gelo hemeyê kurdan nê çîyî zanaynê? Ez sond wanena ke ney! Ney, reyna ney! Ti alfabe, wendiş, nuştiş û tay xususîyetanê bingeyênan ê ziwani ra fek verade, zafê înan êdî nêzanê bi ziwane xo qisey zî bikerê. La hêna zî bê ê çend teqawitbîyeyayan kes nêame.

Her perîyodî di saetî dewam kerdinî. Nê m saete derse, dima ra pancês deqîqeyî teneffus, hêna nê m saete derse û pancês deqîqeyî teneffus; peynî de zî nê m saetêna derse û paydos.

Goreyê fikrê mi, her kurd da-des rojî biameynê nê kursî, bes bi.

Eke kurdî biameynê, qet nêbo ka xo rê wendiş û nuştişê ziwane xo bimusê.

La ney! Bê ê çend teqawitbîyeyayan û çendna kesanê ke êdî toleyê

sereyê înan qalind bîyo sewbîna kes nêame!

Nê çend kesê ke ameynê kurs, ez hemîne yew bi yew şinasnena. Eke merdim raste vajo, ameyîşê kursî amey la şêlê înan ra bellî bi ke êdî ne ê hişî ne ê kişî bîy! Seba ke xo rê wextê xo vîyarnê ameynê.

Înan ra tayê sîyasetçiyê verênî bîy. Hişê înan gramer nêgirewtinê la tam wextê derse de xo mîyan de kewtinê mîyanê munaqêşeyanê sîyasîyan. Xora seba munaqêşeyan zî hezar mane peyda bîyînê.

Embazanê ke derse daynî, seba ke înan ra ciwanêr bî, neçar cayê xo de vindertinî û goşdarîya munaqêşeyanê înan kerdinî. Eke hayî ro rewşa xo bîy û vindertî xora vindertî, eke nêvindertî, hetanî ke zengilê paydosî ginaynî piro û êdî derse qedîyaynî dewam kerdinî.

Welhasil înan bi no qayde kursê xo tamam kerd...

* * *

Çend mengî badê ke nê kursî padîyay, rojêk mi yew qewexaneyê Dîyarbekirî de çend teqawitbîyayeyê ke o wext ameynê kurs dîy. Mi hol zanaynî ke êdî bi nê merdiman ne dewe bena awan û ne zî bena wêran la hêna zî badê ke ma binêk halê yewbînî pers kerd, mi înan ra va:

- Gelo yew faydeyê kursî şima rê bi, yan ney?

Xelîl Xoceyî va:

-Belê. Mi rê yew faydeyê xo yo muhîm bi. Zereyê mi dejaynî. Qandê daruyî ez ro hingimênê koyan gêraynî la mi peyda nêkerdinî. Nara, xeyrê kursî ra mi Celîl Xoce şinasna. Ey mi rê dewa xo ra hingimênê koyan da ardiş. Mi werd, nika ez bineyke baş a.

Mi va:

-Keyeyê Homayî awan bo! Xelîl Xoce, la eke ti nêameynî kurs û to Celîl Xoce nêşinasnaynî, ey zî to rê hingimên peyda nêkerdinî, halê to senî bînî?!

LEYÎRÊ NÊ ZEMANÎ

Leyîranê leglege va:

- Dayê, no halînê ma edim bîyo; ma rê yewna viraze.

Leglege va:

- Lawo, willayî hetanî ke na qine ma wa bo, ma şorin kotî eynî yo.

Leyîran va:

- Ê a game ma rê prîma biherîne!

Leglege tede mende, nêşena çîyekî vajo.

PERSKERDENE

- Selamuneleykum.

- Eleykumselam.

- Ti senîn î, baş î?

- Ez baş a, ti senîn î?

- Ez zî baş a. Babî û dadî, qic-micî senîn ê?

- Ti weş bî, merg ra baş ê.

- Keyfê înan senîn o, heme gewz ê?

- Weşîya to, ti weş bî.

- Dat û datizayî senîn ê?

- Hêna ti weş bî, merg ra baş ê.

- Keyfê înan senîn o, heme gewz ê?

- Wa dostî weş bê!

- Xal û xalîzayî senîn ê?

- Wa saxî û selametîya dostan bo.

- Keyfê înan senîn o, heme gewz ê?

- Şukur Homayî rê...

- Û êdî keyfê to senîn o, ti gewz î?

- Homa to ra razî bo! De ti vinde, nara ez pers kena: Babî û dadî, qic-

micî, dat û datizayî, xal û xalizayî, ga û pesê şima, biz û bizêkê şima, mî û verekê şima, kergî û dîkê şima, herî û qantirê şima senîn ê, heme gewz ê?

- . . .

EZ GULE RA HES KENA

- To çî rê a gule cira kerde, qey ti gule ra hes kenî?
- Ez gule ra zaf hes kena.
- Ez vana to rê gule boykerdiş zî zaf weş o, ne?
- Ti nêvînenî, boya xo çend weş a!
- Baş o. To çirey yew gule ronaya û weye kerda gelo?
- . . .

TENA NAME KÊMÎ YO

- Ti zanî, mi qerarê xo dayo, ez wazena biba nuştox.
- Rasta? Nuştoxîya çîyî, ti wazenî çî binusî?
- Hema ti çî vajî. Ez şena her çî binusa. Hetanî nika bîy çend kovarî û kitabî ke ez wanena. Ê mi çend kesê nuştoxî zî şinasnay. Mi panelan de goşdarîya çend nuştoxan kerde û mi înan de qisey zî kerd. Ez ewnêna ke nuştoxîye zaf çîyêdo zor nîyo. Çîyo ke înan nuşto, ez zî şena binusa...
 - A tîya de vînde! Bêguman çîyo ke ameyo nuştiş, êdî zaf kesî û ti zî şenî binusî la esas çîyo muhîm o yo, çîyo ke tu kesî nênuşto ganî merdim binuso, nêke merdim nêşeno bibo nuştox.
 - Ney, ney! Ti qet mi mexapêne. Nuştiş qet zor nîyo. Êdî mi qerarê xo dayo, ganî ez binusa û biba nuştoxêko zaf namedar.
 - Qey ti nênusenî, kam nêverdano?
 - Ti zanî? Mi hema xo rê yew name peyda nêkerdo, coka.

- Haa, name! Yanî nazname, mexles?

- Belê. Ganî ez zî xo rê yew nameyo weş bivîna, dima ra do bivînê ke nuştoxîye senîn a!

- Ê mi winî nêbi. Verê cû, mi çend nuştey nuştî. Mi waşt ke ez bişawa rojnameyî rê la o wext mi cesaret nêkerd ke ez bi nameyê xo yê rastikênî bida weşanayîş. Ti zî zanî ke o wext kesî nêaftaraynî bi nameyê xo yê rastikênî binuso. Îşkence, zindan! Û hetêk ra zî, ez bineyke egzîstansîyalîst a...

- O çi yo?

- Egzîstansîyalîzm, yew ekolo felsefî yo. Yanî, xo xeliqnayîş...

- Esgantalîst o, çik o? A game ez zî bena o!

- De baş o. Binuse, ti zî bibe nuştox. Qey do cayê mi teng bo?

- Name, name zaf muhîm o! Ez kena nêkena nêşena xo rê yew name peyda bika. Eke mi xo rê yew name peyda kerd, do xo rê camêrdan bivînê. Xeyrê xo rê, ti zî seba mi ro yew nameyê weşî bigêre ha. Eke to dî, mi ra vaje.

- Wa bo, çiman ser!

LUYÎ Û HER

Huseyîn BURKE

Luyî şina verî herî
Kenî di-hîrê qal-xeberî.
Vûna: Vergî ma nêgeyrenî
Ti nêşikenî heq ra bêrî?

Her vûnû: Ez yew feqîr a
Ti meûnî ez gird a, pîl a
Tehsîlî mi çînîk o
Ez yew qerecahîl a.

Wir dî mişewri kenî
Dek-dûlab virazenî:
-Ma î n vergî fin yew dûmi
Teslîmî dewijûn kerî.

Verg qurnaz o, yemûn o
Dûmê luy û hêr tamûm o
Cî r' yew kindir lazim o.
Luyî vûna: Ez şina ûno.

Luyî kindir erd d' rakena
Hêrî ser a qeldena
Vûna: Ti xu meleqni!
Ez derzi virazena.

Her vûnû: Îna nêbeno.
In guri sênî beno?
Ez ha itya qeldîyayî
Verg yenû mi erd di weno.

Luyî vûna: Mereq meki.
Ez çi vaj', sey mi biki.
Ti gueşî xu wak luyî ser ni
Çew nêşiken çîk tu biko.

Ez verg ra vûna: Her merd o.
Mi pişto, derzi kerdo
Xu paşta n', ber' verî qulî xu
Tu û qijan ra pîya zêd o.

Luyî şina verî qulî vergî.
Gueşî verg' tîk î, derg î.
-Wak luyî, ti xeyr ûmeya
Tu mi rî ardî çend kergî?

-Mi tu rî towey nêardo.
Herî mawo boz merdo
Goştî yi teze wo, weş o
Hûnî yo verî derî d' erd d' o.

Şîya m' dew ra kindir ardo
Mi pişto, derzi kerdo
Bîye ma şu, xu darî, bîyaro
Hima k' çewî nêberdo.

Verg vûnû: Ez şini herî ûni
Merdo, tê nêmando gûni
Min û lîrûn mi r' çend ruejî besi
Hima çewî nêberdo.

Verg û luyî şinî verî derî
Ho uca celêk herî.
-Bira şu, ver ra ma berî
Tu û lîrî xu pîya buwerî.

Verg verî herî d' vindeno
Kindir xu mil ri keno
Vûnû: Wak luyî in girûn o
Ez çarnen, berz nêbeno.

Her cayî xu ra wirzeno
Verg pa daliqyeno
Verî xu dûnû hetî dew a.

Verg erd ra kaş beno
Nêzûn se kir', şaş beno.
Her vûnû: Vên dîn muxtarî!
Mi ardû yew dişmeno.

Dewijî pîyeser yenî
Îfadê vergî gênî.
Vûnî: Tu zaf bîz-mîyeşnê werdî
Ma heq yin tu ra gênî.

WERÊAMEYÎŞÊ MARÊ QOLÎ

Mehmûd NÊŞITE

Mêrdek şefeq ra amebi mîyanê erdê korekî, korek aw dêne. Erdê korekî gelek bi. Varozî (*) ey ra vatibî “ewro dora to ya, ti eşkenî hetanî şan sey zerrîya xo korekê xo awe dî.” Awe zaf bî. Merdêkî zor dêne xo vatêne ha yela-ha yela ez awdayîşê korekî leze biqedênî û nêkewî tarî. Leze kerd, êre (yere) de awdayîş qedêna û huyeyê xo eşt kiftê xo ser, da ser rayîrê keyeyî.

Dewa ey, erdê ey ra bi lingî saetêke dûrî bî. Rayîrê dewe, yew şiverey bî. Tayê cayan de rast, tay cayan de zî pal, kendal û kaş bi. Nêm saetêk ra pey, waşt hem boya xo bido hem zî yew cixara bianco. Senî serê yew qilî ra qelibîya û kewt yew raste, şî serê yew kerra de nişt ro, qutîya xo ya cixara vete û yew cixara pişte. Cixara yan nême bibî yan nêbîbî kema verê ey ra marêko bejî vejîya û ame rayîrî ser.

Çimê mêrdekî senî gina marî ro, cixara destê xo eşte û bi dimê huyeyî ra, na dima. Marî senî famî mêrdekî kerd, xo şidêna û leze kerde. Nat û wetê rayîrî ra, mîyanê kem û leman de remayêne, mêrdekî zî bi huyeyê destê xo nêne dima. Mar çiqas remayêne mêrdek dima ra nêvisîyayêne û fek ey ra veranêdayêne.

Marêko gewr û belek bi. Hema-hema qasê dimê huyeyî derg bi. Kerdêne-nêkerdêne mêrdekî fek ey ra veranêdayêne. Mar se ra remayêne mêrdek ey dima bi. Rey-rey ke mêrdek nêzdî ey bîyêne, sereyê huyeyê xo şanayne ey la mar zî gingilê dayêne xo ra û xo huye ra pawitêne.

Mêrdek pa wa zeliqîyabi. Mar dişmen bi, o zî rastê dişmenê xo amebi; ganî îşê dişmenê xo bidîyêne. Marî leze-leze xo nêdayêne dest. Can şîrin bi. Werîbînan demêko derg û dila çarna-çeperna. Demêk ra pey,

(*) *varoz*: Dewan de, keso ke programê dora awe virazeno û awdayîşê baxçeyan taqîb keno.

mar rastê yew qule ame. Senî çim gina qule, keyfê ey ame, xo bi xo va “ez xelisîyaya”. Verê xo da a qule û xo qule ra kerd war.

Mêrdek ewnîya ke mar xo qule ra keno war şino, hema huyeyê xo na hewa û pey ra şana ey. Îlama Homaî rê sereyê huyeyî qey nêgina boça marî ro! Sereyê huyeyî ke gina boça ey ro, boçe qasê di vincewî, govdeyê ey ra visîyê. Govde qulike ra şî, bi vîndî; boçe zî teber ra çend rey erzîyê hewa û çil da xo, badê bî serdin, cay xo de bî sey qirşêk û mende.

Mabên ra tenê wext vîyart. Rojêke o mêrdek û birayê xo pîya amê mîyanê erdê xo yê korekî. A roje, hetanî a saeta ke mêrdek awdayîşê korêkî ra agêrabî dewe û raştê marî amebî, reyna o wext îşê înan qedîya û agêrê dewe. Reyna ê qilî ra qelibîyê û semedê ke yew cixara biancî niştî ro. Qutîya cixara vete û cixara pişte. Hema nêweriştîbî o maro qol înan de vejîya.

Xora badê ke boça marî tera (cira) bibî, marî çend rojî nêşkabi qule ra vejîyo. Ê rojanê ke qule de bi birînê ey zaf dejayêne. Ne şewe ne roj hewn nêkewtêne çimê ey. Tim nalayêne. Nêşkayêne “boça” xo tado. Wexto ke a “boça” xo nata-weta tadayêne zî birîna ey ginayêne derûdorê qule ra, reyna gonî bîyêne û yew sancî o girewtêne, vatêne qey erd û asmên ey ser de yenê pê. Her wexto ke nê dej û tewan o girewtêne, o huye û o mêrdek ameyne vîrê ey. Rojî bi nê dej û tewan vîyartî. Birîna ey hêdî-hêdî bîne weş. Roj bi roj dorûverê birîne ameyêne pêser. Peynî de çîkêkê birîne nêmend. La boçe êdî bibî qole. Hinî (êdî) boça ey sey verê cû îş û kar nêdîyêne. Rey-rey sey verê cû waştêne werzo boça xo ser û keyf bikero la kerdêne-nêkerdêne nêşkayêne. Yan zî waştêne boça xo seyde xo wa bîlefêno ke ey bifetisno, nêşkayêne. Ey zî fam kerd ke bi na boça qole êdî heqê çîyê newînan (inasarênan) ra nêno û bi na boçe cu zor û zehmet a.

Hetêk ra cu bibî zor û zehmet hetêk ra zî mar bibi maro qol. Hem maranê bînan hem zî kerm û kêzî ey ra vatêne “Maro Qol”. Rey-rey zî pê xergêlê xo kerdêne. Kamo ke raştê ey biameyêne bi a leqame veng a ey dayêne. Na leqame zorê ey şîne. Hetêk ra ê dejî ver hetêk ra zî heqê werdê xo ra nêameyîş û xergêlê kerm û kêzî ra kerdêne ke gêj bibo. Wexto ke nê çîyî ameyêne vîrê ey, çimê ey bîne sûrî û roj bi roj dindanê xo ê mêrdekî rê seqênêne.

Wexto ke birîna marî bîbî weşe û qule ra vejîyabi rîyê erdî ser, ê mêrdekî dima gêrayêne. Semedê ke ê mêrdekî bivîno û heyfê xo ey ra bigîro, bibi muraya gonî. Aye ra, ê derûdorî ra xo kîşt a nêdayêne. Timûtîm o rayîr de bi û çimê ey şarî -ke uja ra şînê û ameyêne- ser o bi.

Senî çimê ey gina ê mêrdekî ra, verê keyfan ra kerd ke bifirro labelê dima keyf û şayîya ey bî hêrs û xem. Çimê ey bî sûrî, yew hîddetî o girewt, derhal seke biperro înan ser, gala her di birayan kerd.

Her di birayan nêzana se bikerî. Her yew cayêk a rema. Peynî de her di kewtî rayîrî ser û ver bi dewe şî. Birayo pîl o ke boça marî qol kerdibi vernî de, birayo bîn dima, remayêne. Mar zî înan dima bi. Qederêk bi no tewir da tê ver. Badê marî pîl da xo ra, erzîya birayê qijî ser; yew gaze daye çaqê ey ro û çend jehrê ey bi, heme verada canê ey. Pededayîştî ra pey mar bi keyf agêra şî. Birayo qij zî ca de gina war, erd de mend û bî bara-bar û cara-cara ey. Birayo pîl ewnîya ke birayê ey ho erd de bareno, çend hebî kerreyî girewtî û ro birayê xo ame. Gava ke resa birayê xo, mar şibi, bibi vîndî; bira zî piştî ser o, erd de bibi kolî. Reng ey de nêmendbi, bibi zerd, zerd sey şîma.

Birayê pîl bi çi zor û çi qeyame hetanî ke xo resna dewe êdî ruh birayê qijî de nêmendbi. Ne ax ne waxî ne zî çînayî ruhê ey nêçarnêne. O êdî bibi qurbanê birayê xo. Marî, birayê qatîlê boça xo ra heyfê xo girewtbi.

Şarê dewe sey urf û edetê xo meyît şit, berd gorristan de defin kerd.

Êdî mar û o mêrdek bîbî dişmenê yewbînan. Mêrdek heyfê birayê xo dima gêrayêne. Mar zî, kela ey biney niştîbî la zerrîya xo rehetê nêkerdibi. Hema zî ê mêrdekî dima bi. Çi wext ke çim ginayêne boça xoya qole ra, o mêrdek ameyêne vîrê ey. Mêrdek zî kamcîn roje çim ginayêne gorrê birayê xo, mar ameyêne vîrê ey. Mabên ra zaf rojî vîyartî la dişmentîya înan nêvîyarte. Rojêke mêrdekî xebere şawite marî rê, va.

-Ma na dişmentî xo mîyan de wedarîn û êdî kiştîşê yewbînan dima nêgêrîn. Bêre ma werê bêrîn.

Marî cewabê ey da va:

-Hetanî ke ez biewnî boça xo ya qole ra û ti biewnî gorrê birayê xo ra, ma do senî werê bêrîn!

VAJE

Ercan SARIÇİÇEK

Ez biya nêweş wertê cayî de
Bira tebîb, rey bê nîyade
Zerê mi de zaf êş esto
Çare çin o, ti rey nîyade

Lolo tebîb, vaje, vaje
No çî derd o zerê mi de
Adir bi kile kewto canê mi
Mi veşneno, nê mê şewe de

Wa no sir bo, wertê ma de
Kes çin o, der-dorê ma de
Ez merdene ra nêtersena
Wazena bimirî hardê ma de

Lolo tebîb, vaje, vaje
No çî derd o zerê mi de
Adir bi kile kewto canê mi
Mi veşneno, nê mê şewe de

Karê felekî, karo kor o
Welat mi ra gelek dûrî yo
Tersena ke na dolime
Felek serê Ercanî buro.

ASTAREYÊ DAYE RÛYÊ ASMÊNÎ DE NÊMÊNDU

Akman GEDİK

Sewêde tarî û serdine bîye. Şewêde payîzê peyênî. Vare (vewre) varêne. Cemê şodirî ra nat dest kerdibî ci, varêne. Ver bi (ver va) muxurbê (mexrebê) şandî nêvînetibî. Ray û dirbî bîbî qapat. Lemboyê zuzaqî (kuçeyî) tayîna (hîna) melul veşêne. Her ca sipî asêne. Vare derûdormeyî teslîm guretibî. Koyî, deştî, şaristanî, dewî binê meyata vare de bî.

Amika Xasgule amey verê pençereyî. Destê xo na sereyê xo ser, teber de nîyada. Muxurb bî. Çimî çim nêdiyêne. Varayîşê vare devam kerdêne. Çiyê nêasêne. Soba kolîyan (îziman) ser de şorba nîskan pociyêne. Amika Xasgule koçika darêne gurete xo dest, şorba tew dê û tamê daye (aye) de nîyada. “Şorba pocîya” va xo xo de. Çimê xo şîy saeta dîwarî ser. Mêrde û lajê daye qet nîya (wina) herê (berey) nêkewtêne. “Se bî, çi bî?” va xo xo de.

Demeyê ra tepîya tepe-tepa keyberî (çêverî) ameye. Amika Xasgule çapik-çapik şîye keyber kerd ra. Mêrdeyê daye bî. Kincê xo vare ra şanitî ro (roşanay). Amika Xasgule bi (hebe) vengêde berz û hêrsin pers kerd:

-Kanê lajek nêne? Kanê Serhedê mi?

-Mi qet nêdî ewro. Ez hay rê ci nîya, va Ap Seydalî.

Rûyê Amika Xasgule bî tal û tîrş. Xonça nê ro. Şorba arde, lewe de kî (zî) di nanê sacî nayî xonça ser û tekit şîye verê pençereyî. Destê xo eşt bi sirota (alışka) xo û pençere de nîyada. Xof kot zereyê daye. Binê çiman ra qayîtê mêrdeyê xo bîye. Çimê xo oda ra çarnay. Qayîtkerdişê (ewnîyayîşê) xo çapik remna, reyêna teber de nîyada.

Ap Seydalî nanwerdişê xo xelisna û uşt ra. Cêbê (tûnika) çakitê xo ra qutîya cixareyî vete. Tutunê Mûşî yê xasî ra jû (yew) cixare permit. Cixareyî ra qilmêda girane gurete.

-Tew lo, tew lo! Bîyo nêmeyê şewe, lajek nêamo; keyfê Seydalî Begî de nîyadêne, va Amika Xasgule.

Ap Seydalî bi vengêde barî û nermî va:

-Kênê (çênê), kênê, tawa (teba) nêbeno. Belkî keyeyê (çê) jû hevalê xo der o. Mereq meke. Hela şodir bo, ma xebere gênîme (cênîme).

-Hay lo lo, hay lo lo Seydalî Beg! Ti henî rehet vaje çîyê nêbeno. Xortî vanê eskerîya dest no her çî ser. Vanê jonta (cunta) wa. Tern û huşk têmîyan de veşeno.

Ap Seydalî ver bi odaya rakewtene şî. Xeberdayîşê Amika Xasgule, eke hesna (heşna) kî seke qet nêhesno, henî (winî) tekit şî. A tayîna hêrs bîye. Uşte ra, zereyê oda de şîye a sere û amey na sere. Çend kolîyê bînî ardî eştî bi soba. Pençere de reyna nîyada. Vara kambaxe (kamaxe) hona nêvînetibî. Şîye dîwanî ser o nişte ro. Çimê daye pençere de, goşê daye keyber de bî. Saetî vêrdênê ra labelê lajê daye hona nêamebî. Vinike şanîtene çimanê daye. Xo de şîyêne, xaftela kilê sereyê xo dêne. Eke heşar bîyêne çimê xo girs-girs kerdêne ra. Nîyadêne ke a teyna wa reyna. “Mevaje nê însanî kulî pîya hewn der ê yan kes zê (sey) mi esto ke hona heşar o”, va xo xo de.

Bî şodir, Amika Xasgule çar çimî nênayî weryî. Şîye odaya rakewtene, mêrdeyê xo kerd heşar, va:

-Lajek nêamo Seydalîî! Bêrxê mi, Serhedê mi nêamo!

A game de jûyî, zeke (seke) keyberî bişikno henî da bi keyberî ra (ro). Ap Seydalî şî keyber kerd ra. Di polîsî û jû bekçî bî. Polîsan ra jûyî bihêrs Ap Seydalî tan (nuske) da û kerd xo ver. “Odaya Serhedî kamcîn a?”, va.

Qayîte oda bî û peyne ser ameyî. Polîsê rûsipeloçikî bêçika xo hejnê (têşanay) û va:

-Ma de bê. Lajê to vizêrî sevetanê (seba) jû îfadeyî ra ame pêguretene labelê ewro şodir xo eşto dare.

Oda Amika Xasgule û Ap Seydalî ser a cêreyê. Amike destê xo kerdî girmikî û dê bi sereyê xo ra. Ze kerga ke sere visîyo, bî pirte-pirta daye û xo kerd berz da bi hardî ra. Rûyê xo rêç kerd, rûyê daye gonî û gonîşan ra nêasa. Zereyê oda de bî qêrrî, bî şîn û şîwan.

Der û cîranî ameyî. A taxe de kulî xeberdar bî. Polîsan Ap Seydalî

guret berd. Amika Xasgule xo vîndî kerd, balmîş bîye. Cenîyan pîyaz ard pîrnika daye ver, herme û doşê daye mîştî dayî; arde rê xo.

Ver bi perojî Ap Seydalî û çend polisan cenazaya Serhedî gurete amayî. Taxa cêrêne de reyna bî şîn û şîwan. Bermayîş (berbîş) ra rûyê asmênî bî di leteyî. Amika Xasgule bi gamanê giranan şîye serê cenaza. Destê lajê xo guretî zereyê lapa (lepê) xo. Destê bêgoşt û barî. Rûyê Serhedî bibî çequerê lîmone, bibî zê temezîya serê cenîyan. Çend cenî ameyî Amika Xasgule urznê ra û lewê cenaza ra berde.

Nêzdîyê cemê şandî cenaza defin bîye. Her kes şî keyeyê xo. Mordemanê Amika Xasgule ra di cenîkê porsipîyî mendî. Bermayîş ra hîstîrê dîne bî zuyayî. Amika Xasgule berde kerde cile.

A ke kewte ra, Serhed kewt hewndê daye. Verê jû banî de ronîştî bî. Pejmurde bî. Kincanê dê (ey) ra feqîrîye varêne. Jû kerxur rûyê asmênî de peyda bî. Zê qerqesune şeqitîyêne ra, amêne verê dîwarî de dênê bi sereyê Serhedî ra, reyna bîyêne berz. Perrê xo hîra-hîra kerdêne ra, reyna xo bi Serhedî guretêne. Nîya çend defeyî bî berz û ame bi Serhedî ser. Peynîya peyên de çimê dê kî vetî. Rûyê dê, kincê dê, her cayê dê gonî bî. Serhed qêrra va: “Dayê, nê kerxurê gonîwerî çimê mi vetî!” No qêrrayîş de Amika Xasgule heşar bîye. Di cenîkî kî bî heşar, şî daye rê awe (axwe) arde. Kulîne duwayê (duayê) ke zanêne wendê. Destê înan şî lewanê înan ser, vengê pîr û rayberan da; reyna kewtê cile.

Amika Xasgule timûtîm nîya hewnê xirabî dîyêne. Bejna Serhedî ya zê fidane, çîmanê daye ver ra vînd nêbîyêne.

* * *

Rojê şarî hesna ke Amika Xasgule xo eşto dare. Der û cîranî bî top. Ciwanikanê (cuwanikanê) porsipîyan va: “Astareyê daye rûyê asmênî de nêmodo. Şîya bîya meymanê lajê xo.” Berde, kîştî mezela Serhedî de defin kerde.

Vanê di gulê çequerî orteyê mezelan de benê berz, mangeyî şonê gulan ser ra qurfnenê wenê; gulê çequerî ancîya xo kenê newe hertim.

TEMBELÎ Û PASSÎFÎ ÇÎYÊ HOLÎ NÎYÊ

Roportajkerdoxe: **Yekta H. OKÇU**

Muzeyene û Yekta H. Okçu

***M**uzeyene merdimêka saf humanîst a. Bi çend serrî ke ma yewbînî şinasnenê. A Dîyarbekir de raybera kênayanê bêkesan, mexduran û muhtacan a. Muzeyene mîyanê cinîyanê kurdan de yew modela xas a. Mi no roportaj par (2005) serê aşma adare de aye reyde kerd la hetanî nika derse û wendişê mektebî ra qet firsendê mi nêbi ke ez kaset ra binusî. Erey kewt. Axir peynî de Roşan Lezgîn hawara mi de ame. Sey her game deşîfrekerdişê kasetî de zî redaktekerdiş de zî mi rê zaf ardim kerd. Ez ey rê sipas kena. Seba ke mi roportajê Muzeyene erey visto, ez hêvî kena ke a do qusûrê mi ra nêewnîyo.*

Yekta: Muzeyene, to rê zehmet nêbo, ti eşkena xo seba wendoxanê kovara ma Vateyî bida şinasnayîş?

Muzeyene: Ez Çolig ra wa. Çon ra, key şêxon ra wa. Namê babê mi Şêx Muhemed o, namê dayê mi Yildiz a. Dayê mi begleronê Hêni ra wa. Ez înkey îta, Dîyarbekir de manen. Ez û dayê xo û way xo îta manenî. La ez Çolig de omîya dinya. Ez Çolig de bîya pîl. Wexto ke ma qij bî, mîyonê aîle de yew gure dayne her kesî dest, vatên wa bimus gure. Keynan, cinîyan nexş û deştiş kerdên. Mi zî meraq kerdên, ez hema zaf qijkek bîya, mi meraq kerdên. Mi goştari kerdên, yin vatên “weta şo!” la mi hendêna zaf meraq kerdên.

Dewe de baxçey ma bî, çeşit-çeşit darî tede bîy. Ma balkone de ronîştên, çewî werre kerdên temaşe bikero. Zaf darî tede bîy. Mişmişî, vîşney, kîrazî, erîgî, say, miroy. Ez zaf şîn serê daran. Ez mîyon baxçan de bîya pîl. Ez serê siway rew wuriştên şîn serê daran.

Yekta: Ti qet dare ra nêkewtêne war?

Muzeyene: Nê, ez nêkewtên war. Ez şîn serê daran, mi fêkîy xo çînayn, ez amên war. Serê siway rew, hema ke her kes hown de yo, ez wuriştên, şîn serê dara en berze, mi fêkîy xo çînayn. Ez amên war, şîn mîyanê baxçey, mi sebzey xo çînayn; ez omeyn ke hema hê hown de yê. Baxçê ma de xizmekarê ma xebetyayn la fêkî ma zî çînayn, rençberan zî çînayn. Di hebî berê baxçey ma bî. Ma fêkî û sebzeyonê xo ra dayne şarî la rençberî qayîl nêbîne, seke kîsey yin ra şîno. Ez tim rew wuriştên. Mi areyî kerdên hedre, aîle hema wuriştên werdên.

Yekta: Baxçeyê şîma mîyanê dewe de bî?

Muzeyene: Belê. Namey dewê ma Herra Gewr bî. Ha hetê binê Çonî de, Awkê Hemamon uca ra şîna. Awkê Xeydî zî yena kuwna mîyan, bena ro. Dewêka şîrin a. Dewêka hêşîn a. Peyê dewe de zî ko esto. Herra koyî sipî ya, gewr a.

Yekta: Ti nika deştişê kincan ser o, modelê kincan ser o, nexşan ser o, viraştişê xemlûxêzî ser o xebitîyêna. Nê warî de ti malim a, ti derse dana. Ti nê hunerî ça ra musaya?

Muzeyene: Mi nê çî verî ra viraştên. Mesela ma vatên “çeçme”, înkey bi tirkî vanê “tel kırma”. Çeçme de, hema vace ke nê welatî de reya

verêne mi sey malime derse daya. Verê cû ma viraştên, ailey ma viraştên. Sêm ra, şifon ra viraştên. Zaf beriqiyên, şewq dayn. Mîyanê ailey ma de, her cinî xeyalê xo gore çî viraştên. Her kesî xo ver o, goreyê xo ra yew desen vetên. Eno qenewîç bi, dantêl bi, tewir-tewir nexşî bî, aksesuarê bînî bî; xo ver o viraştên. Onîyên çîçege ra, onîyên pel ra, dare ra, yan zî çiyra ra, viraştên. Ez niştên ro, mi goştari kerdên. Ez şîn, mi zî xo ver o viraştên. Yew rey min keyney apê xo ra modelê nexşî waşt, nida mi. Ez şîya mi baxçe ra yew vila beybûne arde -bi tirkî vanê “papatya”-, mi nay xo ver, min û wayê xo ma nexşê aye viraşt. O wext ma hamnanan şîne Çolîg, zimistanî zî omeyne Dîyarbekir. Yew musabeqa nexşan vîrazîya. Ma bi o nexş yew xelate gurite. Qîymetê a xelate sed dolar kerdên. Mudirê Kultur û Turîzmî yê Dîyarbekirî xelate day ma.

Yekta: To mekteb wendo?

Muzeyene: Mi dîplomay mektêb verên û mîyanên û lîse, heme teber ra, bi îmkanê xo guritî. Înkey zî ez unîversîte de, îlahîyat de wanen. Ez teber ra, yanî “açık öğretim” de wanen.

Ti zî zana ke mîyanê şarê ma de, edetê ma de zaf qîymet danê lajan. Aye gore, heqê cinîyan vîn bên. Yanî gerek ma enaye qebul bik ke her ca de comêrd vernî de yo; keye de, kar de, gure de, mîyon cematî de, şarî mîyon de, her cayê heyatî de comêrd vernî de yo.

Howt dewê ma bîy. Reya verêne ez Hacçayîr de şîya mektêb. Ez çend rojî şîya la ma agêray, hêna şîy Herra Gewr. Şeş serrî qedîyê, babê mi qey lajê xo dewe de mekteb da viraştiş. Kîsey xo ra arazî da, mesref kerd, mekteb ard dewe. Ez şîya mekteb de qeyd bîya la hîrê rojî badîna o qeyd ame sîlkerdiş. Malimî ra va “Ya bîya pîl. Howt serrî ra vîyarta, bîya yewndês serrî, senî yena mekteb?!...” Mi yew nuşte dîyn, mi vatên “Dê hela biwanîn, qalê çitayî keno, vano se?” Badê cû Herra Gewr de kursê wendiş û nuştişî abi. Şan de şîyn. Tam çowres rojî pêro cinî şî nê kursî. Ez zî şîya. Ê tirkî zî, verê cû ra, ez radyo ra musaybîya. Radyoyê Erziromî bi, radyoyê GAPî bi. Mi zaf radyo goştaren. Zemon tede şî, eynî radyo de, “Radyo GAP” de ez vejîyaya, mi program viraşt. Wexto ke ez vejîyaya programê radyoyî, ez hetêk ra mehzûn bîya hetêk ra zî mi bi xo îftîxar kerd. Mi va “Ya Rebî! Ez kûmca ra omeya kûmca?”

Ez derhêq wendiş û nuştişî de, derhêq musayîşî de vana ke “Çîyêk erey çin o”. Merdim her wext eşkeno bimuso. Waştiş muhîm o.

Yekta: Program derbarê çîyî de bi?

Muzeyene: Program derhêq karê nexşon, derhêq xemlûxêzî de bi. Yanî çîyê ke cinî bi keda destê xo anê meydon, çîyo mehelli. Û program derhêq nê gureyî de bi ke, ma senî eşkên cinîyanê muhtacan rê, bêkesan rê ardim bikerin. Cinî û keyney ke mîyon aîle de tehda vînên, ê ke bêkes û bêomid ê, ma senî eşkên yin biancin mîyanê heyatî? Ma senî eşkên yew gure, yew kar bidin yin, problemanê yin hel bikerin? Bi no qayde yew program bi.

Yekta: Nê gureyê nexşan û viraştişê xemlûxêzî tena ti keye de musaya yan to cayê de perwerde dîyo?

Muzeyene: Ma ke omey Dîyarbekir, ez şîya mi muracatê “Halk Eğitim”î kerd. Hîrê serrî ez şîya kurs, hewte de 30 saetî. Uca ra mi sertîfika guret û ez bîya malim. Eno kursê nexşan bi. La senetê karê destan (el işi), ez keye de musaya. Bi des serrî ke nê her di senetan de ez derse dana. Heta înkey mi sertîfika day 280 heb telebon. Mi 280 telebe perwerde kerd. Nê kûm ê? Nê heme muhtac ê, bêkes ê; ê ke dewan ra koç kerdo, omey Dîyarbekir. Heme problemê yin êst, heme mexdur ê. Ê ke sêwî mênd, ê ke nişken debara xo bikê.

Yekta: Nika ti “Halk Eğitim” de derse dana?

Muzeyene: Înkey ez hem Mudirîyetê Kultur û Turîzmî yê Dîyarbekirî (Diyarbakır Kültür ve Turizm Müdürlüğü) de derse dana hem zî Weqfa Kultur û Dayîşşinasnayîşê Dîyarbekirî (Diyarbakır Kültür ve Tanıtma Vakfı) de derse dana. “Halk Eğitim” de zî mi derse dayne. Keyney ke mi derse day yin, enê sazgehan ra hem teşwîq guretên, yanî hem pere guretên hem zî derse û sertîfika guretên. Peynî de, bi sayeyê ena xebate, zaf cinî û keyney ke hezar û yew problemê yin êst, mexdurê kulturî yê, mexdurê aîle û edetan ê, sosyalîze bên. Mesela, ti ownên ke birayê aye ha unîversîte de wanên la wayê xo mexdur kên. Yanî, çelişkîyê ecêbî êst. Bira tehda way xo rê keno la o keynan de geyreno.

Nê keyney hem kurs de senet musên, hem zî çimê yin abên; ownên ma ra, şinê qeydê xo mektêb de virazên, şinê qeydê xo mekteb mîyanên de virazên, yanî “açık öğretim” de wanên. Wendiş û zanayîşê xo aver

bên. Îmkanî kuwên destê yin. Wendişê xo avêr bên.

Yekta: Nê çiyê ke şima kursan de, atolye de virazenê, şima nê xemlûxêzan kamca roşenê, senî roşenê, kam herînenê? Şima heqê emegê xo tam gêne yan ney?

Muzeyene: Aye de problêm êst. Yanî, îtya Dîyarbekir de bazar çin o. Hema newe-newe bazar virazîyeno. Ma zor-zehmet roşên. Ma zaf emeg danê, ma bi henday heskerdiş û zehmet nê çîyan onê meydon la ma zehmet roşên. Semedo ke bazar zaf çin o, heqê keda destanê ma tam nikuwn dêst ma.

Yekta: Çiyo ke şima virazenê, çiyê otantik ê. Rastî na ya, gerek turîstî, kesê ke huner ra hes kenê biherîne; yanî xîtabê her kesî nêkenê.

Muzeyene: Rast a. Cayo ke turîst êst, bazar zî esto. Ma zî xîtabî yin kên. Tenya Dîyarbekir de ney, ma wazên bazarê her cayî ra îstîfade bikêr. Esas gerek hunerê verênan rê, senetê kehin rê, her ca de, tamamê dinya de her kes wayîr vejîyo. Mese-la kulav, yanî “keçe”, kûmî dene xo ra? Şiwanon, ê ke şîn verê heywanon. Yan zî keye de vistên ra. La încey, hema newe-newe bazarê kulavî virazîyêno. Încey kulav Tirkîya de, dinya de hol rexbet vînenê. Ê ke xususîyetê kulavî zanê, hem kên dekorasyon hem zî xaseten ê ke tede nêweşîya romantîzma, nêweşîya kirêcleme esta, bin de danê xo ra, tedawî bên. Kulav ra çontey cinîyan zî raxbet vînenê.

Yekta: Sîparîş danê şima?

Muzeyene: Cayon de sergî vîrazîyên. Walîtîya Dîyarbekirî xeber dona ma, destek dona ma. Heqê şiyayîşî, heqê otele dona. Ma şîn nê sergîyan, yan zî ma çiyê xo şawên sergîyan. Bajaranê Tirkîya, heta ke dewletanê Ewropa zî şînê. Ma çiyê xo şawitê Almanya zî.

Yekta: Weqf, walîtiye wa beste yo?

Muzeyene: Ney, sîvîl o. La walîtiye destek dona, beledîye destek dona. Wezaretê Kulturî zî destek dono. Zaf cay destek donê.

Yekta: Nê keyney ke yenê kurs, yanî telebeyê to, madem ke keye de mexdur benê, senî aileyê înan destûr danê ke bêrin kurs?

Muzeyene: Ailey ke mi vînên, ê ke ez şîna keyê yin, bêteredut keynanê xo şawên. Eke badê kursî, yew ca de kar bibo, mesela sektorê taybetî de -sey sekreter yan zî gureyêna bibo-, eke ez bawer bikî ke gure pak o, ez aîle ra vana, qebl kên. Vanê “Xoce, eke ti vana, tamam o”. Zaf bawerîya xo bi mi onê.

Yekta: Eke winî yo, ti aileyê heme telebeyanê xo reyde dîyalog de ya, ne?

Muzeyene: Tabî kî ez ailey heme telebanê xo de dîyalog de ya. Ez cîya-cîya problemanê yin goştarena. Derdê xo mi rê qisey kên.

Yekta: Mîyanê hende merdimanê mexduran de, ti muxatabê problemanê înan bena; gelo psikolojîyê to senîn o?

Muzeyene: Ewilî ez zaf qehrîyên. Qey ena viron (bêkinc) a, qey fis-ton enaye çin o, qey eno problemê a bîn esto? Heqê reyî tedir çin bi, mi dayn. Heqê qeydê mektêb tedir çin bi, mi dayn. Mi ke zaf goştarî kerdên, tay bîy ke eno hetê mi suîstîmal kerdên. Ez bêhown mendên. Badê mi fam kerd ke eno çî şaş o. Heta ke ez zerrê xo veşnena, ez destek bibî hîna hol beno. Ez reye (rayîr) bimocnî, cesaret bidî, moral bidî, destek bidî heta ke linganê xo ser o vindên. Nika terzê mi eno yo ke ez vana “Wa ne cinî comêrdî rê bibo bar û ne zî comêrd cinî rê bibo bar. Wa her kes bi qewetê xo bawer bo, wa xirabî ra, xiraban ra derse bigîrîn û wa holan zî xo rê bikîn model.” Nika ez ke rakuwena, tenya ez vana “Kaşka mi ena nivatên, mi ena bivatên”. Merdim gerek tim muhasebeyê rojê xo bikero, eke ney, şaşî eynen dewam kên. Ez çî rey zengînî û zengînan xo rê model nigena. Kultur û medenîyet û însanîyet bala mi ancên.

Yekta: Ti telebe û aileyanê telebeyanê xo reyde bi kamcîn ziwani qisey kena?

Muzeyene: Willey ez raşt vajî, ma zaf tirkî qisey kên. Kurmancon kurmanckî caverdaya, zazayon zazakî caverdaya; ma zaf tirkî qalî kên. La hêna zî, ez ke şîya yew keyê kurmancon, eke ê kurmanckî xebêr bidê, ez zî kurmanckî xebêr dana; zazakî xebêr bidê ez zî zazakî xebêr

dana. La ma zaf tirkî xebêr danê.

Yekta: To qet bi kirdkî (zazakî) çiyêk wendo, ti eşkena kirdkî biwana?

Muzeyene: Roşan Lezgînî yew kitab hedîye da mi. Mi bineyke wend ez nişkawa biwana. Mi da way xo, way mi biney wend.

Yekta: Wendişê kirdkî de to rê çi zehmet o? Ti fam nêkena?

Muzeyene: Ez fam kena. Ez fam kena la ê herfê ke tirkî de çin ê, mi rê zor yên. Ez nişkawa biwanî. Tay kelîmey êst, ez fam nêkena. Kirdkîya ê, kirdkîya Çolîgî nîya. O semed ra zehmet beno.

Yekta: Kirdkî tena ê Çolîgî nîya, zaf cayan de kirdkî esta.

Muzeyene: Ez zana. Kirdkî Gêl de zî esta, Hêni de zî esta, sowbîn cayon de zî esta. La kirdkîyê Çolîgî deha rehet a, hîna etud kerda. Ez îna vana.

Yekta: Ti qayîl a ke kirdkî bibo ziwanê mekteban, bibo ziwanê rojnameyan, televîzyonan, wendiş û nuştişî?

Muzeyene: Ez qayîl a ke wa merdim verî xo bişinasno, wa medenî bo, wa her kes yew gure de kar bikero, wa vêşan nêbo. Ez her wext vana, ez keyan de vana. Keyney ke yenê kurs, ez biranê yin ra vana, ez her ca de vana ke “Tembelî û passîfî çiyê holî nîyê”. Kirdkî bena, kurmanckî bena, wexto ke bî ziwanê tîyatroy, bî ziwanê filman, deha weş fam bena. Yanî, nuştiş zor o; her kes nêwaneno. La tîyatroy de, film de, sînema de, hîkayonê eşqî de, kilamon de, muzîk de ziwan deha weş fam beno. Ez îna vana, eno fikrê min o.

Yekta: Ti merdimêka hol a, fikrê to zî hol ê. Seba nê roportajî ez to rê zaf sipas kena.

Muzeyene: Ez zî to rê zaf sipas kena.

RENCBER EZÎZ

Seyîdxan KURIJ

Rencber Ezîz, yew dengbêjo çewlîgij o. O, keso verên o ke mintiqê Çebaxçurî de sey yew hozanî modernî deyîrî kirdkî (zazakî) vatî. Çi heyf ke heta ewro zî kesî cayî ey denikerdo. Bi munasebetî na deyîra cêrên (Şûno Şûno), ez wazena bi kilmkî Rencber Ezîzî bidî sinasnayîş.

Rencber Ezîz 01.01.1955 de, dewê Çewlîgî Wusifan de ameyo dinya. Nameyî eyo resmî Aziz Berdibeg o. Ezîz derguşê xo de, wexto ke hema yew tuto qij o niweşîyê çiman geno.

Bêdoktorî ra bi metodanî prîmîtifan tedawî beno. Tedawîya xelet ver, yewserre beno ke çimanî xo keno vîndî.

Babî Ezîzî eynî serr keyeyî xo bar keno beno Çewlîg. Ezîz, Çewlîg de mehlayê Derê Qeseran de beno pîl. 1968 de dest pêkeno dersê Quranî gêno û çend serrî de beno hafîzu'l-Quran. 1971 de binbilerzê Çewlîgî de dadîyê xo keno vîndî.

1972 de Ezîz şîno Îstanbul û uca de Mektebî Mewlidxaneyî Çemberlîtaşî de wûneno. Eynî serr Mektebî Cemîyetî Koran de wendiş û nuştîş museno. O, nê cemîyetî de dest bi xebatê muzîkî keno. Yew mudeto kilm de cenayîşî sazî museno û bi embazanî xo ya vejîyeno turneyan û konseran dûno.

O wext Tirkîya û Kurdîstan de yew perr ra xebata sîyasî ya welatperweran rûmitîyen, perro bîn ra zî dewlet û faşistanê sîvîlan hêriş (gale) kerdîyen welatperweran ser. Rencber Ezîzî hêzanî welatperweran het de cayî xo geno û dest pêkeno besteyanî xo virazeno.

Tayê besteyanî Ezîzî yê verênan de tesîrî Aşîq Îhsanî, Aşîq Mahzunî ûêb. ayseno la o tayê deyîranî kirdkî (zazakî) zî vûno. Ê serran de, Ezîz bi xo deyîranî xo yê kirdkî virazeno. Şîiran zî nuseno û muzîkî nînan o bi xo virazeno. La ge-ge şîiranî Mehdî Özsoyî (Şêx Mehdî Özsoy) zî besta keno û vûno.

Rençber Ezîz saz ceneno

Rençber Ezîz semedê xebatê xo ya muzîkî 1977 de tepîşîyeno, hewt aşmî û new rojî hepisxane de mûneno. 1978 de hepisxane ra vejîyeno û yeno Çewlîg. Ezîz, Çewlîg de zî xebatê xo dewam keno. Çimî ey kor bî la o hertim cematî welatperweran de bi. Şorişgêrî Çewlîgî yê serekeyî embazî ey bî. Ezîzî suhbetan de çî goşdarî bikerdiyen, sey teyîb girewtîyen. Çîyo ke şorişgêran ra musaynî, şînî şarî rî qalî kerdîyen. Ey hema-hema her bîyayeyî Çewlîgî yê muhîmî ser o yew besta viraşta.

Rençber Ezîz peynîyê 1978 de şino Almanya û heta mergî xo Almanya de mûneno. Ezîz, 31.07.1988 de, bajarî Almanya Bremen de xo yew bînaya berz ra erzeno war û bi no hewa mereno. Heta ewro zî sebebî mergî ey tam bellî nêbiyo. Yew deyîrê xo de, xo ser o wina vano:

“Ezîz lawikûn vûn
 Lawîk weş î
 Vêng Ezî imo zafin gueşî.
 Ezîz, lacî Filît Dorêşî
 Wê Ezo, wê Ezîz o!
 Nîye pîs o nîye temîz o!
 Şarî r’ wisar o, tu r’ payîz o!”

Ezîz, Almanya de xebatê xo hêna profosyonel rûmeno. Ewropa de şewanî kurdan de vejîyeno sehne.

Ey zaf besteyî kirdkî, kurmanckî û tirkî viraştî la tena yew kasetî ey vejîyo. Nameyî kasetî ey “Hesreta Azadî“ yo. Nê kasetî Ezîzî bi taybetî mîyanî çewlîgijan de zaf eleqe dî. Hema zî zafî çewlîgijan nê deyîranî Ezîzî ezber ra zûnî û nê deyîrî fek ra fek vajîyenî. La zaf besteyî Ezîzî yê ke nê kasetî de çin î zî estî. Ey zaf rey embazanî xo het saz dawo piro û vato, embazanî ey zî vengî ey bi metotanî primîtîfan girewto kasetan. Nê kasetan ra çend teneyî kewtî ma dest.

Semedo ke nê deyîrî vîndî nêbî, ez wazen ma înan ra tayê deyîran Vate de vejî. Nê deyîran ra yew zî “Şûno Şûno“ ya. Ezîz, na deyîr hîrê welatperweranî çewlîgijan ser o vata. Hem vate hem zî besta aîdê Ezîzî ya. Nê hîrê kesî zî embazî Ezîzî bî.

Serranî 1980 ra heta ewro na deyîr bîya sey yew deyîra anonîm û mîyanî çewlîgijan de vajîyena. Semedo ke sey yew belgeyî tarîx de bimano, ez wazen ma na deyîr Vate de vejî. No munasebet a ez wazen nê hîrê heme welatperweranî erjîyayan ser o zî çend rêzan binusî û nînan reyna bîyarî vîrî şarî ma.

ŞÛNO ŞÛNO

Şûno, şûno, bira şûno
 Şûno, şûno, heval şûno
 Tîj vecîyaya gilê kûno ⁽¹⁾
 Bî teq-teqê tîfingûno
 No dem, demê delvergûn o ⁽²⁾
 Bî piç-piçê cîrûnûno
 Adir kot zerrê daykûno
 Şûno, şûno, bira şûno

Îdrîs şûno, Cîhat şûno
 Şakir şûno, bira şûno
 Ez bermeno, şima r' vûno

Xeber amey xebera pîs
 Cîhat' dima kişîya Îdrîs
 Hevalî ma yê marksîst-lenînîst
 Şûno, şûno, bira şûno
 Ez bermeno, şima r' vûno

Şûno, şûno, keko şûno
 Adir kot zerrê daykûno
 Derd' hevalûn derdo girûn o

Faşîst bî yo ⁽³⁾, vecîyay texto ⁽⁴⁾
 Heval Şakir girot berdo
 Ezîz vûno "kurd cûmîyerd o"
 Şûno, şûno, bira şûno
 Şakir bira avûkatî pêşmergûn o

1. *gilê kûn*: gilê koyan, tîtikê koyan, niçikê koyan

2. *delverg*: deleverge, verge (verga makî)

3. *bî yo*: bî yew, yew bîy

4. *vecîyay text*: vejîyay serê textî, bîy wayîrê îqtidarî

Şûno, şûno, keko şûno
Bira şûno, heval şûno
Ez bermeno, şima r' vûno

Az û Puex, Şabûn û Mîyalûno ⁽⁵⁾
Bîyarîyen topûn-tifingûno
Bidên destûn pêşmergûno
Wa bigîr qesas' hevalûno
Şûno, şûno, bira şûno

Îdrîs şûno, Şakir şûno
Cîhat şûno, bira şûno
Ez bermeno, şima r' vûno

Pêşmergê ma guîn biwazî
Pey perûn' qul' nêbî razî
Vac "Şakir, Cîhat, Îdrîs hê ça yî?"
Şûno, şûno, bira şûno
Derd' şima, derdo girûn o

Şûno, şûno, heval şûno
Adir kot zerrê daykûno
Ma gên qesas' hevalûno.

5. *Az û Puex*: Çewlîg de nameyî di mintiqayan û di eşîran o.
Az, Şabûn, Mîyalûn: Çewlîg de nameyî dewan o.

CÎHAT ELÇÎ

Cîhat Elçî 1954 de Çewlîg de ameyo dinya. 1973 de uca Mektebî Maliman (Bingöl Öğretmen Okulu) qedêna û bi malim. 1977-1978 de Anqara de, Enstîtuyî Perwerdeyî (Eğitim Enstitüsü) de wend. Wexto ke bi şehîd dewê Çewlîgî Qadimadrag de malim bi.

Cîhat Elçî 1973 de bi endamî (üye) PDKT (Partîya Demokrat a Kurdîstanî Tirkîya). Cuwa pey zî 1977 de mîyanî KUKî (Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları) de cayî xo girewt û xebata xo ya sîyasî dewam kerd. 1974 de awankerdişî “Bin-Genç”î (Bingöl Gençlik Derneği) de û TÖB-DER de zî aktîf ca girewt.

Cîhat Elçî yew xorto jîhatî, zanaye, egît û cesûr bi. O se yew xorto aktîf mîyanî çewlîgijan de zaf ameynî heskerdiş. Tesîrî keyeyî Elçîyan û şexsen ey Cîhatî Çewlîg de zaf bi. No rid ra o bibi teli kewtîbi çimanî dişmenî. 19.09.1977 de, yew şan Çewlîg de, 30-40 faşîstan dorûverî Cîhat Elçî û di embazanî ey (Hîlmî Aydoğdu û Ahmet Timuroğlu) girewt. Hîrê heme welatperwerî zî bî birîndar. Darbê Cîhat û Hîlmî giran bî. Nînan darenî we ke berî nêweşxaneyî Xarpêtî. 20 km. nêşinî, rayîr de Cîhat ganî xo teslîm keno.

ÎDRÎS EKÎNCÎ

Îdrîs Ekîncî 18.02.1949 de Çewlîg de ameyo dinya. Keyeyî Mala Mewludî ra yo. Dayîreyî Awankerdişî yê Çewlîgî (Bingöl Bayındırlık Müdürlüğü) de sey teknîkerî xebitîyên.

Îdrîs Ekîncî endamî PDKT bi û şehîdbîyayîşî Cîhat Elçî ra pey Çewlîg de bi mesulî partî. Îdrîsî, Kongreyê PDKT ya 1977î ra pey, xeta newê (KUK) de cayî xo girewt. O, hem semedê xebatê xo ya sîyasî hem xebatê xo ya mîyanî karkeran, hem zî mucadeleyî antî-faşîstî ra qandê (qey) dewlet, îstîxbaratî û faşîstan bibi yew hedefo muhîm.

Weçînayîşî (seçîmî) 1977î de, MHP (Milliyetçi Hareket Partisi) ra Hîkmet Tekinî qezenc kerd û bi serekî beledîyayê Çewlîgî. O wext, bi nameyî MİSK (Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu) yew sendîka estibî. Na sendîka giredayî MHP bî û Xarpêt de hêzdar (biqewet) bî.

Hikmet Tekinî waştîyen bi ardimî faşîstanî Xarpêtî na sendîka Çewlîg de zî bikiro a û karkeranî beledîya bikiro endamî naye. No semed ra Xarpêt ra, serekî MÎSKî Xarpêtî Komando Receb zî tede, xeylêk faşîstî amey Çewlîg.

No deme de Çewlîg de beyntarê faşîstan û şorişgêran de lej (qoxe) vejîya. No rid ra 15 şorişgêrî tepîşîyay. Edliye û beledîya yew bîna de bî. Roja bîn nê embazî ganî bivejîyên mehkeme. Faşîstan planê xo viraştîbî, xo kerdîbi hazir, beledîya de ameybî pêser. Faşîstan waştîyen wexto ke şorişgêrî serbest veradîyay înan pîyerune pîya bikişî.

Îdrîs Ekîncî û çend embazî xo şî ke hem nê şorişgêran rî werd berî hem zî înan bipawî (qori bikirî). Wexto ke Îdrîs û embazî xo kewenî qatî beledîya, faşîstî zereyî beledîya ra dabûnçe nanî Îdrîsî ya. Embazî ey, ey gênî benî war û benî nêweşxane la Îdrîs nêxelisîyêno, 17.01.1978 de beno şehîd.

ŞAKIR ELÇÎ

Şakir Elçî 1946 de Çewlîg de ameyo dinyaya. O lajî Cemal Elçî yo. Keyeyî Elçîyan xanedananî Çewlîgî ra yew keye yo. 1936 de, wexto ke Çewlîg bi nameyî “Bingöl”î bi bajar, Cemal Elçî bi serekî verênî beledîyayê Çewlîgî.

Şakir Elçî 1965 de Fakulteyê Huquqî ya Îstanbulî de qeydî xo viraşt. Wextî wendişî xo de kewt mîyanî xebata sîyasî. Xortanî kurdan 1969 de Îstanbul de DDKO (Devrimci Doğu Kültür Ocağı) awan kerd. Şakir Elçîyî zî mîyanî awankerdoxan û komîteyî îdarîyî DDKOyî de cayî xo girewt.

Şakir 1970 de Fakulteyê Huquqî qedêna û bi avûkat. La o darbeyê 12ê Adarê 1971î de tepîşîya. Mehkemeya Îdareyê Orfî ya Dîyarbekirî de (Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemesi), tewrî (bi) roşnvîr, welatperwer û şorişgêranî kurdan a ame mehkemekerdiş. Şakir Elçî endamî PDK-T (Partîya Dr. Şivanî) bi. O, semedê çalakîyanî DDKOyî ame mehkemekerdiş. Nêzdîyî di serrî û nê hêpîsxaneyî Dîyarbekirî de mend. Bi efî, 1974 de hêpîsxane ra vejîya.

Şakir Elçî 1974 de Çewlîg de dest bi avûkatî kerd. Yew şexsîyeto

karîzmatîk bi. Hem hetî sîyasî û hem zî hetî mehelî ra, se yew avûkat persanî şarî Çewlîgî de zaf eleqedar bi. Ey ferq nivistîyen mîyanî fraksîyonan û pêroyê şorişgêran rê avûkatî kerdîyen. Nê xususîyetanî ey ra, xortan û şarî Çewlîgî Şakir Elçî ra zaf hes kerdîyen.

Ey 1975 ra pey zî embazanî xo yê verênan het de cayî xo girewt û xebatê xo ya sîyasî, mîyanî Partîya Karkeranî Kurdistanî (Kürdistan İşçi Partisi, KİP) de rûmit. Na partî mîyanî şarî de sey DDKD (Devrimci Demokratik Kültür Derneği) ameynî sinasnayîş. Ney ra Şakir Elçî zî Çewlîg de sey yew DDKDyî ameynî sinasnayîş.

Payîzî 1978î de, serekî beledîyayê Çewlîgî Hikmet Tekin rayîrî Dara Hênî ser o kişîya. Wayê Hikmet Tekinî, Dara Hênî ra Umer Axayî het de bî. Înan va ke “Her çî keyeyî Hecî Cemalî ra vejîyeno. Pîlî şorişgêran Şakir Elçî yo”. Yew mudet cuwa pey, lajî Umer Axayî, Mîthat Dopdoğruyî, 3yê adarê 1980 de çarşiyê Çewlîgî de Şakir Elçîyo avûkat şehîd kerd.

BIBO ZÊ VERÎ

Heydo KEÇANIC

Xo bierzê Kalê Xizirî
Dinya bibo sey verî
Tern û huşkî piya meveşno
Zulimkarî teynîya bero.

Laj û çena kifşe nîya
Pî yû maye jû nîya
Na dinya fanî ya
Zewqê xo ra dînsiz bîya.

Xo bierzê Kalê Xizirî
Dinya bibo sey verî
Tern û huşkî piya meveşno
Zulimkarî teynîya bero.

Çiman ra nê nê hêsirî
Bimuse zê verî
Nas bike pîr û rayberî
Hewariye bike Xizirî.

Xo bierzê Kalê Xizirî
Dinya bibo sey verî
Tern û huşkî piya meveşno
Zulimkarî teynîya bero.

Mi dîyî cem û cematî
Şîrin sey şekirê nebatî
Pîrê mi vetî kirametî
Mewzuat dîyêne kaînatî.

Xo bierzê Kalê Xizirî
Îmdadê Heyderî de şêro
Tern û huşkî piya meveşno
Zulimkarî teynîya bero.

NÊZANAYÎŞÊ ASNAWE

Hebûn OKÇU

Mi sinifê şeşine qedênabi û qarnê xo zî pa teqdîrî girotebî. Mi yew tatîlê hamnanî weş heq kerdibi.

Hamnanî germê Dîyarbekirî ver merdim nêşkeno dayax bikero. Germî ver şar Dîyarbekirî terk keno. Yan şinê verê çeman yan zî şinê cayanê tatîlî. Cayê tatîlê ma zî dewê ma ya. Ma şinê dewê kalê min. Namê dewê kalê min Barav a.

Barave, yew dew a ke dar û ber ra kewe ya, mîyanê koyan de ya. Hîrê mehlê xo estê. Namê mehlanê ci: “Dîyarê Sawe” yan zî “Bexîg”, “Sizêrin” û “Sunzêre”. Barave de darê fêkîyan zaf ê. Darê fêkîyan ê yabanî zî zaf estê. Ayrîca tede çeşît-çeşît zebze esto, baxçeyî tede zaf ê. Bi eno şeklê xo Barave zê cenetî ya. Awê çemê Barave anî weş herekîyena ke însan bianyo awe ra tede heyran maneno. Mîyanê çemî de kerrey zê zerdî bereqyenê. Rocêke min û babê xo pîya verê çemî de ma xo rê ê kerran ra arêday. Mîyanê ê kerran de yew estibî, eynî zê îskeletê sereyî bî. Eka ez nêzana babê min a kerra pê se kerde.

Mîyanê çemê Barave de tayê cayan de golê xorîy estê. Kîştê enê golan de kerreyê xişnî estê. Binê enê kerran de zî masey estê. Gama ke masey binê kerran ra vecîyenê, binê tîce de paştê îne zê sîmî bereqênê. Goştê enê masan zî zaf weş o.

Gama ke ma şî dewe, rojêk ez û hevalê xo ma şî verê çemî. Ma nan, sole û torre zî xo dir berdî. Min û hevalanê xo ma qasê xo ra masey qefelney. Ma adir kerd we. Ma eştî serê adirî. Mîyanê vengê wîç-wîça mîrçikan de ma lingê xo kerdbî mîyanê awe û ma xo rê masey kebab kerdêne, werdêne.

Wext hame nîmeyê rocî. Dewê ma de eno wext zaf germ bîne. Ma zî kewtêne mîyanê golanê çemî. Cayo ke mi xorîniy ci nêzanêne ez nêkewtêne mîyanê gole. Mi asnawe nêzanêne ya! Hevalê min ê dewe, pêro kewtêne mîyanê çeman. Gama ke kewtêne mîyanê awê çemî,

mîyanê xo de xo rê henekî kerdêne û awe pernêne yewbînî. Gama ke awe hewa ra bî, tîce dayne awe ro û keskesûre tede virazîyayne.

Ez zana ke awe de senî keskesûre virazîyena. Mi mekteb de, dersê *Fen Bîlgîsî* de wendibi, ez uca ra musawa. Gama ke tîce hewa ra gîne-na awe ro, roşnê tîce mîyanê awe de şikîyeno. Eno şikîyayîşê tîce de heme rengî têmîyan de eysenê û verê çîmanê ma de keskesûre virazîyena.

Hevalê min kewtibî gole la ez xorînî ra tersayne. Hevalê min dewe ra bî, îne weş asnawe zanayne. Şîne serê zînanê xişnan û zê masan xo eştêne mîyanê awe. Rey-rey bi henekî îne ez zî kaş kerdêne mîyan gole, cayo xorîn. Mi xo mîyanê destanê îne ra feletneyne.

Kiştê golêk de yew kerraya xişne estibî. Serê ena kerra kevizin bi. Areyêke ez şîya serê a kerra û xo rê ronîşt, mi temaşeyê awe kerd. Seyîn bi, ez eka zî baş nêzana. Seyîn bi se, ez serê kerraya kevizine ra şeqetîyaya û nişka va mi xo mîyanê xorînîya gole de dî. Mi va ya, ez asnawe nêzana. O wext hevalê mi zî gole ra vecîyabî û serê qûmê verê çemî de xo rê kay kerdêne. Hetanî eka ez çî rey bi eno qeyde nêkewtibîya panîk. Mi pêru qewetê xo top kerdibi û mi destê xo berdêne-ardêne. Sereyê min seyîn mîyanê awe ra vecîyayne ez qîrrayne. La reyna sereyê min şîne binê awe. Fekê min akerde bi, awe şîne mîdeyê min.

Reyke sereyê min mîyanê awe ra vecîya û ez qîrraya. Ez fetesîyêne. Sereyê min mîyanê awe ra seyîn bivecîyayne, ez qîrrayne. Fetesîyayîş seyîn o, ez eka daha weş zana.

Hayî hevalanê min dinya ra çînî bî. Ez çiqas qîrrayne zî veng nêşîne kesî. Enerjîyê min qedîyêne. Ez reya peyine qîrraya. Çimê min bî tarî. Ez vana qey vengê min şîbi hevalan...

Serê qûmê verê çemî de, qîrrayîşê hevalan hame goşê min. Wexto ke mi çimê xo kerdî a, ez newe ra hamebîya dinya.

Ez vana qey emser tatîlê hamnanî de ez reya dîyine hamîya dinya.

Dîyarbekir, Payîz 2005

XWI ZÛNEYÎŞ

Newzat VALÊRÎ

Merdimo mequl, xwi zûnû
Cahîl suhbet nizûnû
Cahîl xwi alîm zûnenû
Ay ra qalûn toş vûnû.

Însûn pê îlm ben' însûn,
Bê îlm û hîş niben' însûn
Eger zûneyîş çîni b'
Kem mûnen, niben însûn.

Her çî xwi yoyî ra mevaj'
Kês ra sirrûn xwi mevaj'
Her kês xwi r' tim dûst mevîn'
Hîn bê hîş qalûn mevaj'.

Însûn nibeno bellî
Şito kal werdo, vûnî
Hol bûnî dormaley xwi
Hem merdî estî hem namerdî.

Manîsa, Agustosa 2003

HİKAYETÊKE ŞÊX SEDÎ

Arêkerdax: Serdar ROŞAN

Hîkayetêke Şêx Sedî (*) ya weşe esta. Vano: Zemanêke de padîşahêke barê (hetê) ma de bi, di cinîyê ê bî. Cinîyêke ê, ceykew bi esil ra bî, esilê ya pak bi; husnê ya çinî bi. Cinîya bîne, aileykew bê esil ra bî, husnê ya zehf bi. A bêesile, di lacê ya benê û ena ku esillî ya lac û keyneyêke ya benê. Padîşah zî zehf ay lacanê cinîya bêesile ra hes keno. Çunkî ê wir (her) dî li daye şîyê, weşkek ê, kêfê ê îne rê zehf yeno. Feqet ena cinîya ke bi esil a, lacê ya ra ende hes nêkeno. Vano husnê ê zêde nîyo. Eno lacek û way xu daîreyêke de yê, enî wir dî bînî zî qarşî îne de, koşkêke bîne de yê.

Rocêke padîşahêke esker -des hezarî esker- gêno, serê bajarê ê de yeno. Meydanê qarşî bajarê ê de çadiranê xu nano ro û ê ra herb wazeno. Padîşah veyn deno wezîranê xu, top keno, vano: “Eno padîşah ma ra herb wazeno, quwetê ma çinîk o. Quwetê ma panc hezarî ancax bibo, quwetê ê des hezarî yo. Serê ma de hamewo. Ma se kerê, qarşî enî de?”

Wezîrî vanê: “Padîşahê ma, ma zî şaş ê, ma nêşkenê tu rehîrêke bimocnê to.”

Şiraweno wir dî lacanê xu ser ku îne ra hes keno, îne ra perseno, ê vanê: “Wele bayê, ma nêşkenê herb bikerê. Teslîm bibe.”

Vano: “Law, ez teslîm bibî, padîşay zalim ê, go talanê ma berê, go her haway bîyarê serey ma. Wexta padîşahêke şero padîşahêke bînî mexlûb bikero, zehf zilm û heqeretan serê îne de keno. Çareyêke çin yo, ma se kerê?”

Hanêno lacê ê -a cinîya biesile ra-, qarşî pacay ê ro derbas beno. Dano paca ro, lac hanêno bay ê yo, verê xu şaneno daîrey ê, ver bi daîrey ê yeno. Lacek kono zere, vano: “Emir bike bayê!”

(*) Şêx Sedî: Şairê Farisan ê namedar Se'dîyê Şîrazî (1213-1292).

Padişah vano: “Lacê min, enî padişahî des hezarî esker giroto ma ser de amewo, ma ra herb wazeno. Quwetê ma herbî rê çin yo. Ma se kerê?”

Vano: “Bayê, yan ti go qevdê şimşêrî bidê destê îne, yan zî fekê şimşêrî, bidê destê îne.”

Padişah vano: “Lacê min, qevdê şimşêrî çi ya, fekê şimşêrî çi yo?”

Vano: “Bayê, qevdê şimşêrî teslîm o; fekê şimşêrî, ti go îne ro dê.”

Padişah vano: “Lacê min, quwetê min çin yo ku ez fekê şimşêrî bidî destê îne.”

Lacek vano: “Bayê, eger ti musaade bikerê, ti emir bidê destê min, eger Homa hes bikero, ez go qarşî îne de serfiraz bibî. Ez go îne mexlûb bikerî.”

Padişah vano: “Lacê min, min emir da destê to.”

Ano ewraqan we û wezîrê ê îmza kenê, emir dano destê ê, ê keno sereskerê xu.

Lacek emir dano, mîyanê bajarî de defê hewarî danê piro -a gave zey zemanê enkay hoparloy-miparloy çinî bî, radyoy çinî bî-, tamamê bajarî top beno. Lacek panc hezarî esker bajar ra veceno teber. Fetelêno serê îne de, vano: “Banîrê min ra! Aw ge mergê xu ra terseno, ters pîzey ê de esto, wa ageyro, serbest o. Ez te ra çîke nêvana! Aw ge bi zerê xu yeno, ma go şêrê qarşî enî eskerî de herb bikerê. Çimkî duşmin bêro verê merdimî de dest bierzî malê merdimî, namûsê merdimî, merg însanî rê baştir o zey çîyanê newînan.”

Îne serbest keno. Mîyanê ay panc hezarî ra tamam geyrenê a, panc sey heb bi zerê xu barê lacekî de manenê. Lacek vano: “Banîrê min ra! Ez vernîye şima de wa, merg bibo ewil mi rê yo. Şopa ku min da piro, min ra mevisyê; ma go piro dê şêrê, mîyanê sehay herbî de.”

Ê heme vanê: “Belê, emir emirê to, ma teqîbê to kenê. Ma pêro mergî rê zî kiştîşê duşminî rê zî hadre yê.”

Enî şinê konê sehay herbî. Bay lacekî wezîranê xu gêno, ay wir dî lacanê xu gêno, dîyarêke de, hanêno îne ra. Hanêno lacê ê kono mîyanê eskerî. Seyîn vergêke veyşan aşma sibatî bikwo mîyanê pesî, bi ay away kono mîyanê eskerî; des hezarî eskerî pêro cê ra fînenî. Ay ge mirenê mirenê, ay ge manenê remenê.

Lacek herbî qezenc keno, geyreno a. Bay ê yeno vernîyê ê, lew nano

mîyanê çîmanê ê wa, zehf tera hes keno, zehf eleqe dano ci; ê beno meqamê xu de dano rûniştişî, şêwr û mişawirey xu bi ê keno.

Enî wir dî biray hanênê barê bay îne de qîmet îne rê nêmend. Şarê îne, xelqê îne, temamê bajarê îne lacekî ra hes kerd; hemine ci rê hurmet kerd. Wir dî zeberî danê, vanê: “Ma se kerê?” Vanê: “Ma go ê û çende hebî pelewananê hevalê ê dawet bikerê kê xu. Ma go bîyarê îne rê nan hadre kerê, goşt hadre kerê. Ma go jehrî bierzê ser, jehrîyo Silêmanî. Eger borê go ca de biqelebyê. Go çendeyêke bay ma, ma ra biheredyo, tabî ma ewlad ê, go badî reyna aşt bo. Go ma rê bimano. Enî away nêbo, qarşî enî de ma rê qîmet nêmend.”

Wirzenê we pîlane xu virazenê, anê wer kenê hadre. Şirawenê dimay lacekî û di-hîri hebî pelewananê hevalê ê ku jihatî yê; îne teklîfê kê xu kenê. Lacek vano: “Madem anawa wa, gerçî biray min cesaretê îne çin yo zî, ez go şîrî kê îne de’wetî.”

Şinê. Enî nan kenê hadre. Wexta zehîr erzenê mîyanê goştî qerwaşe vînena. Qerwaşe vana “ez ay lacî ra vacî, etya go qetlîamê îne virazyo, ez bena sebeb; ez nêvana”. Xu diznena, vazdana şina barê way lacekî. Way lacekî ra vana: “Îne jehrî kerda mîyanê goştî! Hînka bîne biray to boro, we û ay pelewani go pêro biqelebyê. Ê biray to rê xayîn ê. Awayêke xebere bide biray xu.”

Way ê paca kena a. -Pacay îne qarşî jobînan de yê.- Hanêna, birayan birayê ya teklîf kerd, va “bira, rast bê serê nanî”. Seyîn lacek beno ro serê nanî, way ê paca nana pa, şîrqê camê paca ra veng şîno lacekî. Xu ra kişte ser fetelêno, hanêno way ê pey camî ra xu da kişte. Lacek xu serê sînî ra tepya dano. Hevalanê xu ra vano: “Xu pey de bidê!” Ê xu pey de danê.

Biray vanê: “Biray min, bore; ti çi rê nêwenê?”

Lacek vano: “Zehmet o liwe şêrî bido kiştişî, cayê şêrî de hukmê şêrî bikero. Merdimo xaîn go di xaînîya xu de biveyşo. Rew-erey, çi çaxê ke bo go xaînîya xu bivîno.” Hinî (biney) goşt gêno erzeno verê pisînge, pisînge wena, ca de qelebyêna. Vano: “Şima ende ke xaîn ê, ez eşkena serey şima tera kerî feqet go vacê serey biranê xu tera kerd. Şima ena xaînîya xu de bimanê, hetanî ke şima enî izdirabî de şêrê.” Geyreno a.

Bay ê zêdetir tera hes keno, unwanê paşatî zî dano ê.

OMID ESTO, HÊVÎ ESTA

Huseyîn Karakaş, *Omid Esto*,
Weşanxaneyê Vateyî, Îstanbul, 2006,
65 r.

Huseyîn Karakaş qezayanê Sêwasî ra Kangal de, yew (jû) dewe de maya xo ra biyo. Çarês (des û çar) serrîya xo de şîyo Îstanbul. Îstanbul de hetê ra karanê cîya-cîyayan de se karker xebitîyayo û hetê ra kî mîyanê faaliyetê sendîkayan û xoverrodayîşê karkeran de ca girewto.

Çepgirîya tirkan ra dime mîyanê xoverrodayîşê şarê xo de cayê xo girewto. No sebeb ra dekwto hepis û cezaya idamî girewta. Nika zî hepisxaneyê tirkan de yo.

Nê kitabî de hîkayeyê Huseyînî estê. Hîkayeyê ke ey hepisxane de nuştî. Nê hîkayeyanê xo de o behsê cuyê (heyatê) dewijan, kedkaran û yew kurdê binê kilîtan, yanî yew hepsî keno. Bi ziwaneke weş tekilîyan û derdanê înan îfade keno.

Huseyîn hîkayenuştiş de gelek ciraameye yo. Tena bi kirmanckî ney, bi tirkî zî hîkayeyî nuştî. Ey seba hîkayeya xo ya bi tirkî, Musabeqaya Hikaye û Şiiranê Tirkî ya Desine ya Hüseyin Çelebi de xelata dîyine girewta.

Huseyîn rast vano: *Omid esto, hêvî esta.*

Deniz GUNDUZ

HAL

M. MÎRZANÎ

Rîyê ma bi tarî
Rîyê ma însanûn
Şi qefleyê holûn
Pêşîya vilûn ser
Derd û keder
Varûn û laser.

Ma tikûtena mendî
Sîya ûnt sipîyûn
Roşnî xo da tarî
Şi qefleyê yarûn
Bi wişk rew bi rew
Dar û sayêr
Vil û azgilêr.

Dinya bêrehm mendi
Ûmnûn gêra zimistûn
Zimistûn bi ûmnûn
Mirin bi zergûn
Şi qeflê teyrûn.

Hetî deşt û aw a
Koyûn û la wa
Xo dûrî megîr' mi ra
Bûnî dilê xo ra
Hişar bi hinî
Zulim bestîya ra
Cûmêrd û cinî
Umbaz û bira!

EDEBÎYATÊ MA VILE DANO

Roşan Lezgîn, Halîn, Komal,
İstanbul, 2006, 107 r.

Halîn, kitabê hîkayeyanê R. Lezgînî yo diyîn o. Seke yeno zanitiş kirmanckî newe-newe yena nuştene. Edebîyatê kirmanckî, mavajîme hîna yew domano pîzez o. Eke nê edebîyatî mîyan de cayê Roşanî ra bigêrîme bêguman cayê xo cayêko berz o. Kalîteya

hîkayeyanê Roşanî kalîteya edebîyatê bînan yê dinya ra cêr nîya. Yewna xususîyetê ey, Roşan tena hîkayenuştiş de ney şîrnuştiş de kî (zî) gelek baş o, ciraamaye yo.

Seba ke sînore edebîyatê kirmanckî ewro teng ê, Roşanî nê kitabî de sey yew hostayî wezîfe girewto xo ser û tamanê neweyan ra, renganê neweyan ra gêrayo.

Ez nêwazena zaf derg kera labelê wazena biney behsê ey bikera. Roşanî heta mektebo verên wendo, yanî çar serrî mektebanê tirkan de perwerde bîyo. Labelê Roşanî wendiş û nuştişî ra zaf hes kerdo û edebîyatê kirmanckî de cayê xo girewto. Beno ke bi des serran mektebanê tirkan de perwerde nêbîyayîşî, zîwanê ey destê qatilanê kurdkî ra xelisnayo ra. O bi xo yew xebatkar, yew emegdar o. Hetê ra seba debara xo xebitîyayo hetê ra kî bi xo wendo. Ez vana no seba zafîne çîyêdo bêîmkan o.

Heto bîn ra, no kitab beno kitabê Weşanxaneyê Komalî yo yewin ke bi kirmanckî çap bîyo. Nêzdîyê hîris serrî yo ke Weşanxaneyê Komalî

esto û kurdan ser o zaf xebatê başî neşr kerdê labelê heta ewro yew kitabê kirmanckî neşr nêkerdo. Bi nê kitabî Weşanxaneyê Komalî xo rê yew bero newe akeno.

Halîn, nameyê hîkayeya peyêne ya nê kitabî yo. Pêro pîya hîrês hîkayeyî nê kitabî de estê: Wayîrê Zimbêlan, Hêrsê Sitûna Mermere, Tena Estarey Şahid Bîy, Kema Hewirsî, Mergê Yew Kutikê Esîlî, Elametê Qîyametî, Birîna ke Çareyê Mi de ya, Pêrodayîşê Kutikan, Perşe, Xayîn, Serkewtena Zerencan, Ziwano Mehellî, Halîn.

Deniz GUNDUZ

RÎPELÊ FIQRAYAN

NAMÊ MI FERZ O

Arêkerdox: Îrfan KAYA

Wextî verî de dewanî Palî ra yew dew de yew axa û yew zî xizmetkarî ey benî. Axa yew merdimo zaf desttepişte bîyo. Ney ra, xizmetkar axayî xo ra lomey kenû. Yew mudeto derg keyeyî axayî de goşt nipêşenû. Xizmetkar dua kenû, vûnû: “Homa bikerû nizdî ra yew axa yan zî yew şêx bîyerû bibû meymanî axayî, belkî o wext axa yew dewar sarebibirnû, ez zî xo rî goşt borî.”

Beyntare ra yewna mudeto derg vîyeren. Rojêk yew şêx benû meymanî axayî. Axa yew kavir (beran) sarebirnenû. Cinîyê xizmetkarî goştî kavirî pojena. Wextî şûmî, goştî kavirî nona serî yew sînî ya û bena şêxî ver de nona ro. Şêx, qolanî îşligî xo ûncenû dîyar û şinû goştî kavirî ser, dest pêkenû wenû. Xizmetkar, peyî berî de vîndenû û temaşê şêxî kenû. Şêx goştî kavirî wenû. Binêk goşt monenû. Xizmetkar dua kenû, vûnû: “Homa bikerû ti nieşkî pîyorê goştî borî! Ti borî, însalah to qirrik de mûno!”

Şêx binêk aresenû, reyna şinû goştî ser. Vûnû: “Loqma peyen werdiş sunet û.” Dima zor dûnû xo û loqma peyen zî benû xo fek, sêr tepsî de bê estan teway niverdenû. Dima xizmetkar sofreyî dûnû arye benû zere. Onîyenû bê estan teway nimendû.

Axa veng danû xizmetkarî xo, vûnû: “Şuwe awk û legen bîya, wa efendî destanî xo bişo!”

Xizmetkar awk û legen anû, awk keno şêxî dest ri. O destan û fêk xo şuwenû.

Şêx ewnîyenû xizmetkarî ra labelê çimî xizmetkarî tadaye yî. O hêrsbîyaye yo û qeldapey (tewşkanî) ewnîyenû şêxî ra. Dîqetî şêxî ûncenû û xizmetkarî ra pers kenû, vûnû:

-Biko, namê to çina wo?

Xizmetkar vûnû:

-Namê mi ferz û.

Şêx vûnû:

-Hella hella!.. No qayde name ez ha newe eşnawena!

Xizmetkar ca de vûnû:

-Hi... Ez vajî namê mi sunet o ti mi zî borî!

Şêx fehm kenû ke çimî xizmetkarî goşt de mendû. Geyrenû a axayî ra vûnû:

-Axa, çimî xizmetkarî mi de mendû. Qey (qandê) Homaî ti yew dîk sarebibirnî bidî xizmetkarî xo. Nîyû nê, marî ey emşo yenî mi ser û mi wenî.

WENDOXAN RA

Par menga temmuze de Weşanxaneyê Vateyî, wa weş bê, mi rê tayê hûmarê kovarê Vateyî û çend kitabî rusnayî. Mi nê kovar û kitabî bi keyfweşî ya wendî.

Badê, mi Sînan Sutpakî rê -Hepîsxaneyê Elbîstanî de yo- mektube rusnayî û pers kerd ke tede kovarê Vateyî est ê, çin ê. “Tîya de qet teba çin o” vat. Raver fikrê mi o bî ke nême mi rê nême Sînanî rê. Badê mi vat “O yo ke uca de teba çin o, ez hemîne birusnî”. Çi kovarê ke mi dest de bî, mi Sînanî rê rusnayî.

Nê kovaran de di hebî nuştayê mi zî estbîy. Mi kovara Vateyî rê rusnabî, înan zî redakte kerdê û neşr kerdê.

Kovara Vateyî hûmara 25. de mektubêka Sînanî neşr biya. Vano: “Nuşttoxê kovara Vateyî ... Murad Canşadî mi rê hepisdê Bursa ra hûmarê kovara Vateyî (hûmara 7. ra hetanî 24.) riştî.”

Mi şerm kerd, ez kewta binê erdî. Yeno zanitene ke Vate û kovara Vateyî emegê des serran o. Tayê merdimanê hêcayan sereyê xo dejnayo, bi emegê des serran na xebate, na kovare arda meydan. Ez wendoxê na kovare ya. Çiqas ke destbera mi ama, ez kar û xebata nê merdimanê hêcayan taqîb kena, ci ra îlham gêna. Çayê ke, ziwanê ma weş û delal o. Ganî şarê ma heme, nê ziwanê xoyê weş û delalî rê wayîriye bikero. No ma hemîne ser o wezîfeyêko muhîm o.

Ez Sînanî nas kena. Embazêko zerrîpak o. Zerrîpakîye ver, ez kerda “nuşttoxê Vateyî”! Heddê mi neyo ke ez xo nuşttox bihesibnî. Ez wendox a.

Wexto ke mi cumleya corêne wende, mi vat: “Kaşka (werrekna) kovara Vateyî na cumla redakte bikerdêne.”

Bi silam û hurmet.

Murad CANŞAD

Hepîsxaneyê Bursa

Ma bexêr Mamosta [Malmîsanij],

Ez her çî ra aver to rê û gurîyayoxanê Vateyî rê silam û hurmetê xo rusnen. Kar û gureyê şîma tim zerrîweşî û şabîyena min a. Mi rê eyan o ke tarîxê şarê ma de nameyê kovara Vateyî ebe herfanê zerrnênan êno nuştene.

Mamostayê min o delal! Heta nika mîyarîm tê rî kî haw bî çend serrî ke yewbîn nas kem. Ez bawer ken ke naca nîya pey dêsan de ez çî kar ken, xecelê mi çik o û wextê xo çitur vîyarnen ti tenê zanena. Çike pêro mebo kî gureyo ke ez naca ken, êno kuno ra to dest. Karê mi, zîwan û edebîyatê şarê ma yo. Mi heta nika çî kar kerdo? Rindî yan kî kêmiya nê karî çik a? Na nuqta de heta nika hevalê min ê xas Murad Canşadî -ez eysîyo pê ke nê rojan nêweş o, Heq canweşî ci dero- ra ber kesî teba krîtîk nêkerd. Teyna nuştayê mi nê, yê kesî krîtîk nêbenê. Na nuqta de kêmiya kovara Vateyî zaf girs a. Çike şaranê dinya ra kî wanem û vînem ke edebîyat nême ra nême krîtîkkerden a. Bê krîtîk edebîyat nêbeno, nênuşîyêno. (Mamosta Munzur Çemî -goşê xo biçilqê- ferhengê krîtîk kerdbî. Nuştayê xo Vate de veyjîya, mi wend, ez zaf şa bîyo.)

Ziwanê ma de nuştene senê karêde çetin o, ez bawer nêken ke to ra rind kes bizano. Naye ra hen derga-derg nuştene munasib nêvînen. Labelê ez heta tayê çîyan mevajî kî nêbeno. Çike ez roja verêne ra heta nika to ra û Vateyî ra zaf çî pîn.

Haw bî new-des serrî ez ziwanê ma ser o gureyîn. Pêro pîya bîyay çend teneyî, ez rind nêzanen labelê ez tim hîkaye ser o vîneto. Ez hen bawer ken ke nê gureyî de tenê binge kî girewt. Labelê nika hepîsxaneyî zê demê verênî nîyê. Mordem nîşkîno çîyê hîra binusno. Tebervetene êzatade giran a. Hetê ra no derd hetê ra kî ziwanê ma xo zere de bîyo hewtay leteyî. Labelê nîya bo kî ez verî ra nat çiqas ke despera (destbereya) mi amê şura (xeta) Vateyî de nusnen. Ez nîya nuştene ca de vînen û ebe nê fikrî nuştayan ser o vînden. Nuştayê mi çik ê? Çiqas ênê qebulkerdene? Kêmiya xo esta, çin a? Tey xeletîya ziwanî û kêmiya edebîyatî çî duş der a? Na nuqta de qisa vatene mi rê nêkuna, çike ez nê karê krîtîkkerdoxan vînen. Goşê mi Vateyî ser o yo ke sola (mela)

şima mi ra çiyê vajê. Labelê na lige de şima ra kî qet veng nêveyjîno. No nîya rind nîyo. Tengasîya Vateyî kî zaf a. Ez naye kî fam ken û zanen. Ancîya kî lazim o ke ma yewbîn rê piştî veyjîm. Her çî serba ziwanê ma yo. Serba hunerê şarê ma yo.

Hende serrî yo hepisxaneyan de ez rind zanen, kirmancê ma meseleyê ziwanê xo de se de heştay famkor ê. Hedîsa welathezkerdoxî de omrê xo poynenê labelê ziwanê xo rê kî pirtikê wayîr nêveyjînê. Halê biaoqilanê ma ke no yo, şaro bîn çî hal der o pêro pîya ronîşîm hem bifikirim hem kî sereyê xo bikum.

Hona ke ama mi vîrî ez naye kî vajerî ke guneyê şarî û domananê şarî nîyo! Guneyo giran, hayê ke ebe nameyê şarê ma sîyaset kenê, yê înan o. Înan pêrunê pîya bi serran ziwanê ma xo rê kerd aksesuarê sîyasetî. Yewê ke hewes kerd ziwanê ma ser o bigurîyo, o kî da pîrnikê ro tersna û fist ra dûrî. Nika kî tay vinetê danê zanîyanê xo ro ke “Ma ça (qey) hen kerd!”. Heq kesî şaş nêkero, xora ke şaş kerd kî kaş nêkero.

Mamostayê min o delal,

Hedîseyê ke dej danê zerê mi hen zaf ê ke, ez na mektube de kamcîn bîyarî ziwan û kamcîn mîyarî! To ra wastena mi, nuştayanê mi rê wayîr veyjî. Nuştayê mi canê mi ra dilopînê, hen benê hîkaye. Ez girsî dima nîyo. Na hedîsa pêrodayena şarê ma ya. Ko de pêrodayene çiqas ke karê welatî yo, pey nê dêsan de ziwanê ma rê wayîr veyjîyene kî hende karê welatî yo. Ez nîya fam ken, nîya vînen û nîya zanen.

Silamanê xo yê germinan to rê û gurekerdoxanê Vateyî rê rusnen. Bimanê weşî de.

Huseyîn KARAKAŞ

Kocaelî, 25ê tebaxe 2006